

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Amanda Ojala

ALKUPERÄTODISTUSTEN
SÄHKÖISTYMINEN SUOMEN
NÄKÖKULMASTA

Liiketalous
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Amanda Ojala
Opinnäytetyön nimi	Alkuperätodistusten sähköistyminen Suomen näkökulmasta
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	67 + 2 liitettä
Ohjaaja	Leena Pommelin-Andrejeff

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin alkuperätodistusten käsittelyn sähköistymisen vaikutuksia Suomessa. Aihe on ajankohtainen, sillä digitalisaatio on vaikuttanut viime vuosien aikana jokaiseen toimialaan tuoden mukanaan suuria muutoksia menettelyihin ja toimintatapoihin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä vaikutuksia digitalisaation lisääntymisellä olisi alkuperätodistuksiin sekä millainen merkitys alkuperätodistuksilla on vienti- ja tuontimenettelyissä.

Opinnäytetyö koostuu teoreettisesta viitekehyksestä ja empiirisestä tutkimuksesta. Teoreettinen viitekehys on jaettu kolmeen kokonaisuuteen, joissa avataan tutkimusaihetta ja sen kontekstia. Teoriakokonaisuudet ovat ulkokauppa, tullietuussopimukset sekä alkuperätodistukset. Teoreettiseen viitekehykseen käytettiin aineistona aihetta koskevaa kirjallisuutta ja elektronisia julkaisuja. Empiirinen tutkimus toteutettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen ja sen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluita. Haastatteluihin osallistui viisi alkuperätodistuksia työssään käsittelevää henkilöä, jotka toimivat käsittelyn eri vaiheissa joko viennissä tai tuonnissa.

Empiirisessä tutkimuksessa selvisi, että alkuperätodistusten sähköistymisellä olisi myönteisiä vaikutuksia, koska se nopeuttaisi ja helpottaisi käsittelyä. Sähköistäminen olisi kuitenkin todella haasteellista, sillä se vaatisi tullietuussopimusten muuttamista. Erilaisten alkuperäilmoitusten käyttö tulee lisääntymään tulevaisuudessa, kun yhä useampi yritys hakeutuu valtuutetuksi viejäksi tai rekisteröidyksi viejäksi. Myös uudet tullietuussopimukset ja GSP-sopimuksen muutokset lisäävät alkuperäilmoitusten käyttöä. Alkuperätodistuksia siis tuskin tullaan sähköistämään, mutta on todennäköistä, että niiden käyttö tulee vähenemään tai jopa loppumaan tulevaisuudessa ja ne korvataan erilaisilla alkuperäilmoituksilla.

ABSTRACT

Author	Amanda Ojala
Title	Digitalization of Certificates of Origin from a Finnish Perspective
Year	2017
Language	Finnish
Pages	67 + 2 appendices
Name of Supervisor	Leena Pommelin-Andrejeff

This thesis researched the effects of digitalization of the certificates of origin from a Finnish perspective. The topic is current as digitalization has impacted every industry in recent years and caused major changes in many procedures. The aim of the research was to study what kind of impacts could the increasing digitalization have on to the certificates of origin and what kind of a role the certificates of origin have in the export and import procedures.

The thesis consists of a theoretical framework and empirical research. The theoretical framework is divided into three sections which introduce the research topic and its context. The theoretical sections discuss foreign trade, preferential agreements and certificates of origin. The empirical research was executed by using the qualitative research method and the research material was collected by conducting theme interviews. Five persons participated in the interviews and they all had handled certificates of origins in export or import in their work.

The empirical research showed that digitalization of certificates of origin would have positive effects on the process because it would make handling the certificates faster and easier. Digitalization would, however, be very challenging as it would require changes for the preferential agreements. The use of various origin declarations will increase in the future as more and more companies will be authorized as an approved exporter or a registered exporter. New preferential agreements and the changes in the GSP agreement will also increase the use of origin declarations. The certificates of origin are not likely to be digitalized but the use will probably decrease or even end in the future and certificates will be replaced by various origin declarations.

Keywords	Certificate of origin, preferential agreement, foreign trade, customs union, preferential treatment
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
1.1	Tutkimuskysymys, tutkimusmenetelmä ja tavoite.....	9
1.2	Tutkimuksen rakenne.....	9
2	ULKOKAUPPA.....	11
2.1	Ulkokaupan asiakirjat.....	11
2.2	Tullaus.....	13
2.2.1	Vienti.....	14
2.2.2	Tuonti.....	16
2.3	Digitalisaatio ulkomaankaupassa.....	18
3	TULLIETUUSSOPIMUKSET.....	20
3.1	Aluekohtaiset tullietuussopimukset.....	21
3.1.1	ETA-maat.....	21
3.1.2	Pan-Eurooppa ja Välimeren maat.....	22
3.1.3	GSP-järjestelmä.....	23
3.1.4	DCFTA-assosiaatiosopimus.....	24
3.1.5	AKT, CARIFORUM ja MMA.....	25
3.1.6	Kolumbia, Peru ja Ecuador.....	26
3.2	Maakohtaiset tullietuussopimukset.....	27
3.2.1	Etelä-Korean vapaakauppasopimus.....	27
3.2.2	Kanadan vapaakauppasopimus.....	28
3.2.3	Andorran ja San Marinon tulliliittosopimukset.....	28
3.2.4	Chilen assosiaatiosopimus.....	29
3.2.5	Meksikon globaalisopimus.....	29
3.3	Neuvoteltavat tullietuussopimukset.....	30
3.3.1	Japanin vapaakauppasopimus.....	30
3.3.2	Yhdysvaltain vapaakauppasopimus.....	30
3.3.3	ASEAN-maiden vapaakauppasopimukset.....	31

3.3.4	Intian vapaakauppasopimus	31
3.3.5	GCC-vapaakauppasopimus	32
3.3.6	Mercosur-assosiaatiosopimus	32
4	ALKUPERÄTODISTUKSET	34
4.1	EU:n yleinen alkuperätodistus	34
4.2	EUR.1.....	35
4.3	Alkuperäilmoitukset.....	38
4.3.1	Valtuutettu viejä	38
4.3.2	REX-järjestelmä.....	39
4.4	Form A-alkuperätodistus ja alkuperävakuutus	40
4.5	EUR-MED-alkuperäselvitys	41
4.6	A.TR-tavaratodistus	42
4.7	Tavarantoimittajan ilmoitus	43
5	EMPIIRINEN TUTKIMUS	44
5.1	Teoreettinen viitekehys	44
5.2	Tutkimusmenetelmät.....	45
5.3	Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä	47
5.4	Tutkimuksen suunnittelu.....	48
5.5	Tutkimukseen osallistuvat henkilöt	48
6	TUTKIMUSTULOKSET	50
6.1	Alkuperätodistusten käsittely.....	50
6.2	Digitalisaatio	51
6.3	Sähköiset alkuperätodistukset.....	52
7	TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ANALYSOINTI.....	54
7.1	Johtopäätökset ja analysointi	54
7.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	57
7.3	Tutkimukset hyödyt ja jatkotutkimusehdotukset.....	58
7.4	Opinnäytetyön itsearviointi.....	59
	LÄHTEET.....	61

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys, ulkokaupan prosessi.....	44
--	----

LIITELUETTELO

LIITE 1. Teoreettinen viitekehys, alkuperätodistusten käyttö

LIITE 2. Haastattelulomake

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee alkuperätodistuksia ja niiden sähköistymistä. Kiinnostuin aiheesta työni kautta, sillä käsittelen työssäni vientihuolitsijana lukuisia vientiin liittyviä asiakirjoja ja alaan liittyvät uudistukset kiinnostavat. Törmäsin EU:n uuteen rekisteröityjen viejien REX-järjestelmään ja kiinnostuin siitä, että järjestelmä on sähköinen ja se tuo mukanaan uudenlaisen alkuperäilmoituksen. Järjestelmän käyttö oli kuitenkin vielä todella vähäistä, joten päätin laajentaa aiheen alkuperätodistusten sähköistymiseen, sillä REX on yksi käsittelyä sähköistävä tekijä. Aihe rajattiin kuitenkin Suomen näkökulmaan, sillä kansallisissa tullilainsäädännöissä ja menettelytavoissa on eroavaisuuksia ja aiheesta olisi silloin tullut liian laaja.

Alkuperätodistuksia voidaan käyttää tavaran alkuperän osoittamiseen sekä tullietuuksien myöntämiseen tullietuussopimusten piiriin kuuluvissa maissa. Tullietuus voi olla joko alennettu tulli tai kokonaan tulliton kohtelu, joka myönnetään tavaran tuontitullauksen yhteydessä. Tullietuuksiin oikeuttavista alkuperätodistuksista vastaa Tulli ja EU:n yleisestä alkuperän osoittavasta todistuksesta vastaavat alueelliset kauppakamarit.

Digitalisaatio on maailmanlaajuinen ilmiö, jonka vaikutus näkyy myös alkuperätodistusten käsittelyssä. Menetelmiä sähköistetään ja digitaaliset palvelut lisääntyvät jatkuvasti. Kauppakamarilla on käytössään sähköinen palvelu, jonka kautta voidaan hakea EU:n yleistä alkuperätodistusta ja saada sille myös sähköinen vahvistus. Tullin myöntämiin alkuperätodistuksiin vastaavaa ei ole käytössä, vaan hakemukset ja vahvistetut alkuperätodistukset käsitellään edelleen pääasiassa paperisessa muodossa. Useissa tapauksissa viejän on kuitenkin mahdollista korvata alkuperätodistus määrämuotoisella alkuperäilmoituksella, jota voidaan myös käyttää tullietuuksien myöntämiseen. Alkuperäilmoitus laaditaan kauppalaskulle tai muulle kaupalliselle asiakirjalle, joita käsitellään yrityksissä usein sähköisesti. Tullietuussopimuksissa on määritelty arvoraja, jonka ylittäviin alkuperäilmoituksiin viejällä tulee olla Tul-

lin valtuutetun viejän tai rekisteröidyn viejän lupa. Uusimmissa tullietuussopimuksissa alkuperäselvitysmuodoksi hyväksytään vain alkuperäilmoitus, eikä niihin sovelleta alkuperätodistuksia lainkaan.

1.1 Tutkimuskysymys, tutkimusmenetelmä ja tavoite

Opinnäytetyön päättökysymyksenä on ”Millainen vaikutus digitalisaation lisääntymisellä on alkuperätodistuksiin nyt ja tulevaisuudessa?”. Tutkimuskysymyksestä voidaan johtaa tutkimusongelma ”Miten alkuperätodistusten käsittely muuttuu digitalisaation myötä?”. Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa ajantasainen ja kattava tietopaketti alkuperätodistuksista ja muista alkuperäselvitysmuodoista sekä niiden soveltamismahdollisuuksista. Tutkimuksella halutaan myös selvittää digitalisaation vaikutuksia ja sen aiheuttamia muutoksia alkuperätodistuksiin. Menettelyjen sähköistämisen tarkoituksena on nykyaikaistaa toimintatapoja sekä helpottaa ja nopeuttaa työntekoa. Sähköistymiseen liittyy kuitenkin aina myös riskejä. Tutkimuksella halutaan kartoittaa myös sitä, mitä hyötyä sähköistymisestä on alkuperätodistuksille ja mitä haittaa se voi mahdollisesti aiheuttaa. Mahdollisimman syvälisen ja kattavan tiedon saamiseksi tutkimus toteutetaan kvalitatiivista menetelmää käyttäen teemahaastatteluilla.

1.2 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu teoriaosuudesta ja empiirisestä tutkimuksesta. Teoriaosuus on jaettu kolmeen empiiristä tutkimusta tukevaan lukuun. Ensimmäisessä teorialuvussa kerrotaan ulkokaupasta yleisellä tasolla ja käydään läpi vienti- ja tuontiprosessia, jossa tullaus on osana. Toinen teorialuku käsittelee tullietuussopimuksia. Siinä käydään läpi EU:n merkittävimpiä etuussopimuksia eri maiden ja alueiden kanssa sekä kerrotaan neuvoteltavista ja mahdollisesti tulevista tullietuussopimuksista. Tullietuuksien myöntäminen edellyttää aina kauppamaahan sovellettavan tullietuussopimuksen mukaista alkuperäselvitystä. Viimeisessä teorialuvussa perehdytään erilaisten alkuperätodistusten käyttötarkoituksiin, soveltamiseen ja todistuksen hakemusmenetelmiin. Lisäksi luvussa kerrotaan myös muista alkuperäselvitysmuodoista ja niiden käytön edellytyksistä. Teorian on tarkoitus johdattaa lukija kap-

pale kerrallaan kohti varsinaista tutkimusaihetta ja samalla avata siihen liittyvä konteksti mahdollisimman selkeästi ja kattavasti. Näin aiheesta ennestään tietämätönkin lukija perehtyy tutkimuksen aiheeseen ja tarkoitukseen.

Teoriaosuuden jälkeen on vuorossa työn empiirinen osuus, jossa käydään ensimmäisenä läpi teoreettinen viitekehys sekä erilaiset tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät. Tämän lisäksi empiirisessä osuudessa kerrotaan tutkimuksen suunnittelusta sekä esitellään haastateltavat henkilöt ja haastatteluista johdetut tutkimustulokset. Opinnäytetyön viimeisessä luvussa pohditaan tutkimustuloksista tehtyjä johtopäätöksiä, tutkimuksen luotettavuutta ja hyötyjä sekä esitetään jatkotutkimusehdotukset.

2 ULKOKAUPPA

Ensimmäinen teorialuku käsittelee ulkokauppaa ja siinä käydään läpi tärkeimmät asiakirjat ja mitä niissä tulee muistaa mainita. Luvussa käydään myös läpi vienti- ja tuontiprosessin kulkua, kun tullaus on siinä mukana.

2.1 Ulkokaupan asiakirjat

Ulkokaupalla tarkoitetaan vientiä ja tuontia, jonka toisena osapuolena on EU:n ulkopuolinen valtio, eli joku niin sanotuista kolmansista maista. (Tilastokeskus 2017) Maailman kauppajärjestö WTO:ssa EU esiintyy yhtenäisenä toimijana, johon sisältyy kaikki Unionin jäsenmaat. Näin ollen EU onkin maailman suurin viejä ja toiseksi suurin tuoja Yhdysvaltojen jälkeen. EU noudattaa yhteistä kauppapolitiikkaa ja jäsenmailla on yhteinen tulliliitto, joka on määritelty GATT-sopimuksessa. (Jääskinen 2007, 211–212)

Ulkokauppaa käytäessä huolellinen kauppasopimuksen tekeminen on erityisen tärkeää, koska maiden kauppatavat, kulttuuri ja lainsäädäntö voivat erota toisistaan huomattavasti. Kirjallinen yksityiskohtainen sopimus on paras vaihtoehto, jotta väärinkäsityksiltä ja tulkinnoilta voidaan välttyä ja riitatilanteita varten on olemassa etukäteen sovitut toimintatavat. Kauppasopimuksessa suositellaan ilmoitettavan kaikki kauppaa koskevat tiedot mahdollisimman yksiselitteisesti ja tarpeeksi laajasti. Kansainvälisessä kauppasopimuksessa tulisi ilmoittaa vähintään seuraavat tiedot: kaupan sopijapuolet yhteystietoineen, kaupan kohde yksilöidysti, kauppahinta, maksutapa ja -ehto, toimitusaika, -tapa ja -paikka, kaupan vapauttamisperusteet, tavaran tarkastusta koskevat tiedot, tavaran takuu-aika ja -ehdot, omistusoikeuden ja vahingonvaaran siirtyminen, pakkausmääräykset sekä riitatilanteiden ratkaisumenetelmät, kuten kauppaan sovellettava laki ja riidan käsittelevä tuomioistuim. Kauppatavaran toimitukseen suositellaan käytettävän kansainvälistä Incoterms-toimituslauseketta, jolla toimitukseen liittyvät myyjän ja ostajan vastuut on mahdollista määritellä helposti, mutta tarkasti. (Melin 2011, 46–48)

Huolellisen kauppasopimuksen lisäksi tärkeä kaupallinen asiakirja on kauppalasku. Sitä käytetään kauppasumman maksamisen lisäksi myös tullaamiseen. Laskulla tulee ilmoittaa seuraavat asiat:

1. Myyjän tiedot: myyjän nimi ja yhteystiedot, pankkiyhteydet, viite, maatunnus ja Y-tunnus.
2. Ostajan tiedot: ostajan nimi ja yhteystiedot, viite, tilausnumero ja -päivämäärä.
3. Toimituksen tiedot: toimitusmaa, toimitusehto, -tapa ja -päivä
4. Laskun tiedot: laatimispäivä, laskun numero, maksuehto ja -tapa
5. Tavaratiedot: tavaramääritelmä, tavarat määrä, koolien lukumäärä, merkit ja lajit, tavarat alkuperämaa sekä tullitariffinimike lähtömaan nimikkeistön vaatimalla pituudella ja koodiston tunnisteella
6. Hintatiedot: Tavarat hinnat yksikkö- ja kokonaishintoina sovitussa valuutassa, mahdolliset alennukset tai lisäveloitukset
7. Muut tiedot: Laskun loppuun tulee viejän allekirjoitus ja leima, mikäli määräämään viranomaiset niin vaativat. Tarvittaessa laskulle tulee lisätä myös käytettyjen huolitsijoiden tiedot. Kauppalaskun maakohtaiset sisältövaatimukset ja määräykset sekä asiakkaalle toimitettavien originaalien kauppalaskujen ja kopioiden määrät saa selvitettyä Finpron vuosittain julkaisemasta Laivauskäsikirjasta. (Säikkälä 2014)

EU:n alueella tavaroilla on vapaa liikkuvuus, mutta ulkokaupassa tavara tulee aina asettaa tullimenettelyyn ylittääkseen EU:n rajan. Vaadittava tullimenettely määräytyy kohdemaan vaatimusten ja kaupan luonteen mukaan. (Melin 2011, 246; Tulli 2017 e) Lisätietoja tullimenettelyistä voi etsiä Tullin Käyttötariffi-käsikirjasta, EU:n komission TARIC-tietokannan hakupalvelusta tai soittamalla tullineuvontaan. (Tulli 2017 k) EU:lla on lukuisia tullietuusopimuksia kolmansien maiden kanssa ja edun saamiseksi tarvitaan viejän hakema ja Tullin vahvistama alkuperätodistus tai viejän alkuperäilmoitus. Etuuskohtelu voi olla alennettu tulli tai kokonaan tulliton kohtelu. (Raevuori & Werdermann 2017)

2.2 Tullaus

Tullin tarkoituksena on tehdä ulkomaankaupasta sujuvaa ja parantaa turvallisuutta. Tullauksen avulla kaupankäyntiä voidaan valvoa, varmistaa tavarakaupan oikeellisuus, huolehtia lainmukaisesta verojen maksusta maiden välisissä toimituksissa ja näin ollen vähentää tullimenettelyiden yhteydessä tehtäviä petoksia, kuten vilpillisiä veroilmoituksia ja veronkiertoa. Tullauksen avulla pyritään takaamaan tavaroiden turvallisuus ja vaatimustenmukaisuus, torjumaan piratismia sekä estämään salakuljetus. Tulli toimii yhteistyössä poliisin ja maahanmuuttoviraston kanssa torjuaan järjestäytyntä rikollisuutta. Tullauksen avulla myös kerätään kansainvälisen kaupan vienti- ja tuontitilastoja. (Euroopan unioni 2017; Erling 2015, 146)

EU:lla on käytössä yhteinen tullitariffi, joka on voimassa kaikissa yhteisön maissa. Se muodostuu tavarakohtaisista tullinimikkeistöistä, tavaraluokista perittävistä tariffeista sekä niiden selityksistä ja soveltamisohjeista. Tullitariffia täydentää tullikoodeksi, jossa määritellään tullien kantamista koskeva yhteinen tullilainsäädäntö. Yhteisen tullitariffin lisäksi yhteisöön kuuluvilla mailla on käytössään omat kansalliset tullilainsäädännöt, joissa määritellään vielä tarkemmin menettelytavat sekä verotusta ja rikostorjuntaa koskevat asiat. Nämä kansalliset tullilainsäädännöt täydentävät EU:n yhteistä tullitariffia. (Jääskinen 2007, 212–213)

Kaikki ulkokaupan vienti- ja tuontitavarat tulee tullata kaupan edellyttämin menetelmin ennen EU:n rajan ylittämistä. Tullausilmoituksessa tulee aina ilmoittaa menettelyä koskevan tavarankuvaus, määrä, tullinimike, alkuperämaa ja arvo. Näiden tietojen avulla Tulli laskee tavaroista maksettavat verot, tullit ja muut maksut. Rajanylityspaikalla tavarat on esitettävä Tullille, jotta ne voidaan tarvittaessa tarkastaa. Tämän jälkeen Tulli voi antaa päätöksensä tavarankuljetuksesta. Rajanylityspaikka on aina viimeinen tullitoimipaikka ennen tavarankuljetusta rajan yli. (Melin 2011, 246; Tulli 2017 e)

2.2.1 Vienti

Ulkokaupassa vienti tarkoittaa tavaran toimitusta tulliliittoon kuulumattomaan maahan. Suomessa tämä tarkoittaa EU:n alueella vapaassa liikkeessä olevan tavaran toimitusta yhteisön alueen ulkopuolelle. Tavarat tulee asettaa vientimenettelyyn ennen poistumista EU:n alueelta. Yleisin tapa on vienti-ilmoitus, joka tehdään Tullille sähköisesti sanomailmoituksena tai Vienti-ilmoituspalvelun kautta. Vienti-ilmoituspalvelu on sekä yritysten että yksityishenkilöiden käytettävissä. Mikäli yrityksellä on vientilähetyksiä vuodessa vähintään viisi, tulee sen rekisteröityä Tullin vientiasiakkaaksi. (Tulli 2017 f; Tulli 2017 l) Säännöllistä vientiä harjoittavien yritysten suositellaan rekisteröityvän myös Tullin sanoma-asioinnin asiakkaaksi, jolloin viennin ilmoitussanoma voidaan tehdä suoraan omasta tietojärjestelmästä, joka tukee tullausasiakirjojen välittämistä. (Tulli 2017 m) Vienti-ilmoituksella ilmoitetaan vietävän tavaran, toimijoiden sekä kuljetuksen tiedot. Tavarasta tulee ilmoittaa sen kuvaus, määrä, tullinimike, vientiarvo sekä tavaran alkuperämaa, jotta tullimaksut ja verot lasketaan oikein. Yritys voi tehdä vienti-ilmoituksen itse tai pyytää huolintaliikettä toimimaan asiamiehenä. Ilmoittamisen jälkeen Tullilta tulee vastauksena viennin hyväksymis- tai hylkäyssanoma. Hyväksynnän jälkeen viejä saa luovutussanomana, luovutus päätöksen ja viennin saateasiakirja EAD:n, jossa mainitaan vienti-ilmoituksen yksilöivä MRN-viite. EAD-asiakirja tulee esittää poistumispaikalla yhdessä vientiä koskevien tavaroiden kanssa. Mikäli tavaran on tarkoitus poistua EU:n alueelta Suomessa meri-, lento- tai rautatiekuljetuksena, tavarankuljettaja voi esittää tavarat Tullille antamalla sähköisen saapuminen poistumispaikalle -ilmoituksen. Tämä edellyttää, että tavaroista on tehty sähköinen vienti-ilmoitus. (Tulli 2016 b) Tullilla on myös oikeus tarkastaa tavara ennen rajan ylitystä. (Erling 2015, 83–84)

Kun tavarat ovat saapuneet poistumispaikalle ja ne on esitetty Tullille, he vahvistavat tavaroiden poistumisen EU-alueelta tietojärjestelmäänsä ja viejälle lähetetään poistumisvahvistettu luovutus päätös. (Melin 2011, 252, 276–280; Tulli 2017 f) Koko tullausprosessi on siis mahdollista hoitaa sähköisesti. Tulli voi kysyä lisätietoja ja pyytää viejää toimittamaan kauppatapahtumaa tukevia asiakirjoja, mikäli epäselvyyksiä ilmenee. (Erling 2015, 83–84)

Yleensä tavarat viedään pysyvästi pois EU:n alueelta, mutta vienti voi olla myös väliaikaista, kuten esimerkiksi tavarantoimittajan tai toimittajan korjattavaksi. Tällöin tavarat voidaan tullata väliaikaisesti ja palauttaa myöhemmin takaisin lähtömaahan. (Tulli 2017 d) Väliaikaisen viennin menetelmiä ovat:

1. Väliaikainen vienti. Väliaikaisessa viennissä tavaroille tehdään aluksi normaali vienti-ilmoitus. Poistumispaikalla Tullille esitetään EAD-saateasiakirja, tavarantoimittajan todistava proformalasku, tavarantoimittajan tullinimike sekä selvitys viennin tarkoituksesta, kuten esimerkiksi näyttely tai messut. Tämän jälkeen Tulli vahvistaa tavarantoimittajan poistumisen. Tavaraa EU:n alueelle takaisin tuotaessa Tullille tulee esittää tavaraa koskeva poistumisvahvistettu luovutus päätös. (Tulli 2017 o) Menettely voidaan korvata kauppakamarin myöntämällä kansainvälisellä ATA carnet -tulliasiakirjalla, joka on tarkoitettu väliaikaiseen vientiin tulliyleissopimukseen liittyneisiin maihin. Se korvaa vientiasiakirjat, väliaikaiseen vientiin tarvittavat asiakirjat, toimii tavarantoimittajan kauttakuljetusasiakirjana sekä sisältää takuun mahdollisista maahan tuonnin tullimaksuista ja tuontiveroista. ATA carnet -asiakirjaa voidaan käyttää näyttelytavarantoimittajan, ammatinharjoittamisvälineiden sekä kaupallisten näyttelyiden väliaikaiseen vientiin. (Keskuskauppakamari 2017 b)
2. Ulkoinen jalostus, jossa tavara viedään väliaikaisesti pois EU-alueelta korjaukseen, jatkojalostukseen tai muuten muutettavaksi. (Raevuori & Werdermann 2017)
3. Passitus, jolloin tullaamattomaa tavaraa kuljetetaan tullivalvonnassa yhteisön rajan yli kohdemaan tullattavaksi. Passitusta voidaan käyttää EU:n tullialueella ja yhteisen passituksen sopimusmaissa (Islanti, Norja, Sveitsi, Liechtenstein, Turkki, Makedonia ja Serbia). Passitusmenetelmiä ovat:
 - a. T1-passitus, eli ulkoinen passitus, jota käytetään tullaamattoman tavarantoimittajan siirtämiseen EU:n alueella.
 - b. T2-passitus, eli sisäinen passitus, joka soveltuu vapaassa liikkeessä olevan tavarantoimittajan kuljettamiseen EU-maiden ja yllä mainittujen yhteisen passituksen sopimusmaiden välillä.

- c. T2F-passitus, jota käytetään EU:n alueella vapaassa liikkeessä olevan tavaran kuljettamiseen alueille, jotka kuuluvat EU:n tullialueeseen, mutta eivät EU:n veroalueeseen. (Ahvenanmaa, Kanariansaaret, Athosvuori, Kanaalisaaret sekä Ranskan merentakaiset departementit Guayana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte ja Réunion). (Tulli 2017 r)

Passitukseen voidaan käyttää myös TIR-carnet-passitusmenettelyä, jonka avulla tavara voidaan tullivalvonnassa kuljettaa keskeytyksettä määrärahaan tullattavaksi. Menetelmää sovelletaan etenkin pitkiin matkoihin, joissa muuten tulisi useita keskeytyksiä. TIR-menettelyn myöntää kuljetusliikkeille Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry ja sitä voidaan soveltaa TIR-yleissopimuksessa. (YK:n Euroopan talouskomissio 2010)

4. Tullivarastointimenettelyyn luovuttaminen, jolloin tavara varastoidaan tullaamattomana tullivarastoon.
5. Asettaminen jälleenviennin menettelyyn, jolloin EU:n ulkopuolelta tulee alueelle tavaraa jällelähetettäväksi. Tavaraa ei tarvitse viennin välissä tulla EU:ssa vapaaseen liikkeeseen vaan ne ovat tullivalvonnassa EU:sta poistumiseen saakka. (Logistiikan Maailma 2017 c; Tulli 2017 n)

2.2.2 Tuonti

Ulkokaupassa tuonnilla tarkoitetaan sitä, että tavaroita tuodaan maahan tulliliittoon kuulumattomasta maasta, eli Suomen näkökulmasta tuontia EU:n yhteisön alueen ulkopuolelta. Tuoja toimii viejän kauppakumppanina ja hallitsee logistiikkaprosessia kohdemaassaan. Yleisin tuontimenettely EU-alueelle on luovutus vapaaseen liikkeeseen, eli tavaran tullaaminen pysyvästi EU:n alueelle. Tuonnin tullimenettely aloitetaan tekemällä sähköinen tuonnin tulli-ilmoitus, jossa ilmoitetaan tavaran ja kuljetuksen tiedot sekä lähettäjän ja vastaanottajan tiedot. Tuoja voi tehdä sen itse tai ulkoistaa tuonnin huolintaliikkeen hoidettavaksi. Suomessa ilmoittaminen tapahtuu pääsääntöisesti aina sähköisesti, joko Tullin verkkopalvelussa Verohallinnon Katso-tunnisteen avulla tai EDI-sanomalla, jolloin ilmoitus lähetetään Tullille suoraan ilmoituksentekijän tietojärjestelmästä. Paperista tuonti-ilmoittamista SAD-

lomakkeella käytetään vain poikkeustapauksissa, eli jos sähköinen ilmoittaminen ei ole mahdollista esimerkiksi järjestelmäkatkoksen vuoksi. Tällöinkin SAD-lomaketta voidaan käyttää vain Tullin erikseen antamalla luvalla. Paperisesta ilmoituksesta on tarkoitus luopua myös tuonnin osalta koko EU:n alueella vuoden 2020 loppuun mennessä uuden tullilainsäädännön myötä. (Raevuori & Werdermann 2017; Tulli 2017 c)

Kun tavara saapuu tuontimaahan, se tulee esittää Tullille yhdessä tuonti-ilmoituksen ja sen vaatimien liitteiden kanssa. Näiden perusteella tavarasta peritään tullimaksut ja arvonlisävero. Maksuvelvollinen on aina se, jonka nimissä tuonti-ilmoitus tehdään, joko itse tai edustajan välityksellä. (Juanto & Saukko 2014, 154–155) Mikäli tavara on oikeutettu tullietuuskohteluun, tuonnin yhteydessä tulee esittää kaupan vaatima alkuperätodistus, jonka perusteella tullietuudet voidaan myöntää. Kun tuontiin vaaditut asiakirjat ja tuotavat tavarat on esitetty Tullille, voidaan tavaralle antaa luovutusmääräys ja tullauspäätössanommat suoraan Tullin järjestelmästä. Mikäli tuonnin tullii-ilmoitus on annettu epätäydellisenä ja siitä puuttuu esimerkiksi tullietuuteen oikeuttava liite, kuten alkuperätodistus tai kauppalasku, voidaan tavara luovuttaa vakuutta vastaan ja esittää etuuteen oikeuttavat liitteet myöhemmin. Vakuutena toimii korkeamman tullin ja alennetun tullin hinnanerotus. Käytännössä tavarasta maksetaan ensin koko Tullin laskema tullimaksu. Kun alennettuun tulliin oikeuttava etuuskohteluasiakirja myöhemmin esitetään Tullille, saa osan maksesta osuudesta tai koko summan takaisin. Pysyvästi maahantuotava tavara tulee aina tullata ennen tavarantoimitusta tai sen jälleenmyyntiä. (Raevuori & Werdermann 2017; Tulli 2017 c)

Tuonti voi olla pysyvää, jolloin tavarat tullataan vapaaseen liikkeeseen EU:n alueella. Tuonnin voi tehdä myös väliaikaisena, mikäli tavarantoimitus ei ole tarkoitus jäädä yhteisön alueelle pysyvästi. Väliaikaisen tuonnin menetelmiä ovat:

1. Väliaikainen maahantuonti, joka voidaan myöntää kolmansien maiden alkuperää oleville, jotka saapuvat EU:n alueelle määräajaksi laissa säädettyihin tarkoituksiin. Väliaikainen tuonti on yleensä osittain tai kokonaan tuontitullitonta, mutta useimmiten Tulli vaatii väliaikaisesta maahantuonnista

tuontiverojen määrää vastaavan vakuuden, joka palautetaan tuojalle tavaran poistuessa yhteisön alueelta määrääjassa. Tavaralla on oltava samassa kunnossa, kuin se oli EU:n alueelle saapuessaan. (Tulli 2017 p)

2. Sisäinen jalostus, jolloin EU:n alueelle tuodaan tavaraa kolmansista maista korjattavaksi, jatkojalostettavaksi ja muuten käsiteltäväksi ja palautetaan käsittelyn jälkeen takaisin. (Raevuori & Werdermann 2017)
3. Passitus
4. Tullivarastointimenettelyyn luovuttaminen
5. Asettaminen jälleenviennin menettelyyn (Logistiikan Maailma 2017 c)

2.3 Digitalisaatio ulkomaankaupassa

Digitalisaatio tarkoittaa erilaisten menettelyjen ja asioiden muuttamista sähköiseen muotoon ja uusien sähköisten ratkaisuiden luomista vanhojen manuaalisten toimintojen tilalle tai kokonaan uusia ratkaisuja, joita ei olisi ollut mahdollista toteuttaa ilman verkkoyhteyttä. (Rihti 2017) Digitalisaatio tuo paljon muutoksia ja yritysten täytyy omaksua uusia toimintatapoja. Jo nyt suuri osa kansainväliseen kaupankäyntiin liittyvistä toiminnoista ja asiakirjoista voidaan tehdä sähköisesti ja osuus kasvaa jatkuvasti. On arvioitu, että jopa 80 % tietovirroista on mahdollista muuttaa sähköiseksi. (Fintra 2003) Yhteen kansainväliseen kauppatahtumaan tarvitaan keskimäärin 40 erilaista dokumenttia ja niitä käsittelee yhteensä noin 270 ihmistä toimitusketjun eri vaiheissa. Nykyään kommunikointi on suurimmaksi osaksi sähköistä, mikä helpottaa koordinoitua. Pääsääntöisesti tieto kulkee sähköpostin välityksellä, joka on nopea tiedonvälitysmuoto. Sähköpostien etu on myös se, että kaikki sovitut asiat ovat kirjallisessa muodossa, mikä tekee niistä sitovia ja yksityiskohtiin on helppo palata myöhemminkin. Jos läpi käytävää asiaa on enemmän ja niistä halutaan keskustella suullisesti, myös palaverien ja neuvotteluiden järjestäminen verkon välityksellä on mahdollista. Verkkoneuvottelun etuna on, ettei osapuolten tarvitse olla samassa tilassa tai edes samassa maassa.

Erilaisten toiminnanohjausjärjestelmien kautta yritykset voivat hallita tietojään sähköisesti. Järjestelmän kautta voidaan hallita esimerkiksi asiakastietoja, tilausvahvistuksia tai varastoa. Järjestelmiä voidaan muokata yksilöllisesti omaan tarpeeseen

sopivaksi. Useimpien järjestelmien kautta on myös mahdollista luoda sähköisiä asiakirjoja. Tämä nopeuttaa käsittelyä ja vähentää näppäilyvirheiden määrää, kun kaikkia tietoja ei tarvitse kirjoittaa erikseen, vaan ne latautuvat asiakirjalle suoraan järjestelmästä. Asiakirjat voidaan tallentaa tietokoneelle ja lähettää eteenpäin sähköisenä tai tulostaa paperiversioksi. Sähköisten asiakirjojen etuna on esimerkiksi nopea käsittely, vähentynyt paperin käyttö sekä sähköinen arkistointi. Skannaamisen ansiosta myös paperiset asiakirjat voidaan tallentaa ja arkistoida sähköisesti.

Erilaiset toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmät, verkkosivustot ja -sovellukset, pilvipalvelut sekä sähköiset kommunikointimahdollisuudet nopeuttavat tiedonkulkua, vähentävät manuaalista työtä ja tekevät toiminnasta sujuvaa. (Lakanen 2014) Digitalisaatioon liittyy kuitenkin myös riskejä, joista merkittävin on tietoturva. On tärkeää muistaa, että asiakirjat ja viestit ovat usein luottamuksellisia eikä niitä saa näyttää ulkopuolisille. Muita yleistyneitä riskejä ovat hakkerointi ja kalasteluviestit, siksi onkin yhä tärkeämpää olla tarkkana tietojen jakamisesta ja varmistua lähettäjistä ennen viestin sisällön avaamista. Salasanojen ja muiden turvallisuustoimenpiteiden avulla pyritään suojaamaan luottamukselliset tiedot ja estämään väärinkäyttö. Mikäli epäilee tietoturvariskiä tai väärinkäyttöä, tulee asiasta ilmoittaa yrityksen IT-tukihenkilölle tai muulle vastaavalle, jotta asiaa voidaan tutkia ja siihen pystytään reagoimaan. (Valtiovarainministeriö 2016)

3 TULLIETUUSSOPIMUKSET

Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin tullietuussopimuksista, niiden tarkoituksesta ja vaikutuksista. Sen jälkeen käydään läpi EU:n alue- ja maakohtaisia sopimuksia sekä lopuksi vielä neuvotteluvaiheessa olevat tullietuussopimukset.

Tullietuussopimukset ovat yksittäisten maiden tai alueiden välisiä sopimuksia, joiden tarkoituksena on helpottaa tavaran kuljetusta maan rajan yli. Tullietuussopimuksen avulla voidaan alentaa tulleja ja muita vastaavia tuontiin liittyviä maksuja tai jopa vapauttaa niistä kokonaan. Sopimuksilla voidaan myös vapauttaa tavaramäärää koskevia maahantuontirajoituksia. Suuri osa koko maailman valtioista kuuluu johonkin EU:n tullietuussopimuksen piiriin ja vain noin 20 maata on vielä sopimusten ulkopuolella, joista merkittävimpiä ovat Yhdysvallat, Venäjä, Japani, Saudi-Arabia ja Australia. (Tulli 2017 q) Erilaisten sopimusehtojen ja järjestelyiden vuoksi tullietuussopimukset on jaettu neljään eri tyyppiin: vapaakauppasopimukset, yhteistyösopimukset, assosiaatiosopimukset sekä erilaiset järjestelmät. (Logistikan maailma 2017 b)

Tullietuuskohtelun saaminen edellyttää, että tavara on EU:n tai mahdollisesti muun sopimusverkostoon kuuluvan maan alkuperätuote ja se täyttää vaaditut alkuperäsäännöt. Tavaran alkuperä tulee myös todistaa sopimuksen edellyttämien tavoin, joko kirjallisella alkuperätodistuksella tai viejän alkuperäausekkeella. (Tullihallitus 2004, 218–219) Alkuperä tuotteita ovat sopimusalueella kokonaan valmistetut tuotteet sekä riittävästi valmistetut tuotteet. Riittävän valmistuksen määrittely voi olla hankalaa ja siksi sitä varten on määritelty ehdot, joista yhden tai useamman tulee täytyä, jotta valmistus voidaan katsoa riittäväksi. Riittävän valmistuksen ehtoja on kolme:

1. Nimikkeenmuutossääntö, joka tarkoittaa sitä, että valmistuksen jälkeen raaka-aineista tai komponenteista valmistetun tavaran tullinimikettä täytyy muuttaa vastaamaan valmista tuotetta.
2. Prosenttisääntö, joka tarkoittaa valmistukseen käytettyjen ulkopuolisten raaka-aineiden ja komponenttien prosentuaalista määrää. Ulkopuolisten materiaalien tulee pysyä annetun rajan alapuolella.

3. Valmistusastesääntö, joka määrittelee ulkopuolisten raaka-aineiden ja komponenttien suurimman sallitun jalostusasteen. Rajan alle pysyminen saattaa edellyttää tiettyä valmistustapaa. (Selin 2004, 230; Logistiikan maailma 2017 a)

Tavaran alkuperän ja sen todistamiseen käytettävien asiakirjojen lisäksi tullietuus-sopimuksissa voidaan määritellä myös muita sääntöjä etuuksiin liittyen, kuten tullipalautuskieltosäännös. Tämä säännös sisältyy useimpiin vapaakauppasopimukseen. Tullipalautuskielto tarkoittaa, että tavaran valmistukseen käytettävistä ulkopuolisista raaka-aineista kannettavaa tullia ei palauteta valmiin tavaran viennin yhteydessä, mikäli sille annetaan tullietuuksiin oikeuttava alkuperäselvitys. Toinen yleisesti käytettävä sopimusehto on, että etuuden myöntämiseksi tavara on kuljetettava suoraan EU:sta määrämaahan. Tätä suoran kuljetuksen sääntöä noudattamalla tavara pysyy tullivalvonnassa koko kuljetuksen ja mahdollisen välivarastoinnin ajan. (Tulli 2017 b; Raevuori & Werdermann 2017)

Tullietuusopimukset eivät koske kaikkia tuoteryhmiä, vaan ne on erikseen määriteltä sopimuskohtaisesti. Useimmissa sopimuksissa tullietuuksia myönnetään ainakin suurimmalle osalle teollisuustuotteita ja useille maataloustuotteille. EU:n komission ylläpitämästä TARIC-tietokannasta tullien määrät voi halutessaan tarkistaa tullinimikkeen ja tavaran alkuperämaan tiedoilla. (Tulli 2017 b)

3.1 Aluekohtaiset tullietuusopimukset

Aluekohtaisten tullietuusopimusten osapuolena on EU:n lisäksi jokin useasta maasta koostuva alue tai yhteisö. Useaa maata koskevaa sopimusta voidaan pääsääntöisesti soveltaa samalla tavalla kaikkien sopimusmaiden välisessä kaupassa, ellei sopimuksessa toisin mainita.

3.1.1 ETA-maat

ETA-sopimus on kaikista tullietuusopimuksista kattavin ja syvin, sekä myös Suomen näkökulmasta varmasti merkittävin. Sopimuksen piiriin kuuluvat ne valtiot, jotka kuuluvat ETA:an tai EFTA:an, mutta eivät ole EU:n jäseniä. EFTA oli vuonna 1960 perustettu vapaakauppaliitto Euroopan maille tavarakaupan helpottamiseksi

ennen EU:n perustamista vuonna 1993. Euroopan talousalue eli ETA perustettiin vuonna 1994 ja sen tarkoituksena oli antaa EU:hun kuulumattomille EFTA-maille sama oikeus sisäkauppaan, kuin jäsenvaltioille, kaupankäynnin sujuvuuden parantamiseksi. (Tulli 2017 h; Euroopan parlamentti 2017) Nykyään kaikki muut Euroopan maanosassa sijaitsevat valtiot kuuluvat EU:hun paitsi Norja, Sveitsi, Islanti, ja Liechtenstein. Näistä neljästä valtiosta muut Sveitsiä lukuun ottamatta ovat liittyneet ETA:an ja Sveitsi on jäänyt ainoaksi EFTA-maaksi. Näille neljälle maalle on kuitenkin haluttu antaa EU:n sisäkauppaa vastaavat oikeudet kaupankäynnin helpottamiseksi ja sitä varten on neuvoteltu tullietuus sopimus. ETA- tai EFTA-maihin kohdistuvassa kaupassa tavaroille tulee tehdä vienti- ja tuontitullaukset, mutta etuus sopimusten myötä tulleja ei peritä ollenkaan maiden alkuperä tuotteiden toimittamisesta toiseen sopimusmaahan. (Raevuori & Werdermann 2017; Logistiikan maailma 2017 b)

3.1.2 Pan-Eurooppa ja Välimeren maat

EU:lla on laaja sopimusverkosto Pan-Euroopan ja Välimeren maiden, eli PEM-alueen, kanssa. Verkostoon kuuluvat EU-maat, ETA- ja EFTA-maat, Algeria, Egypti, Färsaaret, Israel, Jordania, Libanon, Marokko, Syyria, Tunisia, Turkki ja Palestiina. EU:lla on maakohtaiset sopimukset alueen maiden kanssa, joiden ehdot ovat pääpiirteittäin samat, mutta esimerkiksi sopimukseen sovellettavista tuotteista ja raaka-aineista on sovittu sopimuskohtaisesti. Yhteensä maiden ja alueiden välillä on yli 60 erillistä vapaakauppasopimusta. (Tulli 2017 a; Raevuori & Werdermann 2017)

Sopimusten alkuperäsäännöissä on määritelty, että sopimusmaassa toimiva viejä voi käyttää toisen sopimusmaan alkuperää olevia raaka-aineita tai valmiita tuotteita viennissä kolmanteen sopimusmaahan. Tämän monenkeskisen alkuperäkelpoisuuden, eli kumulaation, soveltaminen oikeuttaa vapaakauppasopimuksen mukaisiin tullietuuksiin, mutta siihen sisältyy myös raaka-aineiden ja komponenttien tullinpalautuskielto. (Tulli 2017 a)

Kumulaation soveltamismahdollisuudet vaihtelevat sopimuksittain. EU julkaisee vuosittain taulukon sopimusverkoston kumulaatiomahdollisuuksista. Toistaiseksi kumulaatiota ei siis voida soveltaa kaikkien PEM-maiden välisissä vienneissä.

EU:n tavoitteena on muodostaa yksi alueellinen vapaakauppasopimus PEM-maiden kesken, joka korvaisia nykyisiä sopimuksia. Tarkoituksena on yksinkertaistaa sääntöjä ja tehdä niistä sallivammat, jotta kaupankäyntiä pystyttäisiin tukemaan paremmin. Tämä alueellinen yleissopimus on otettu asteittain käyttöön vuodesta 2015 lähtien EU:n ja Islannin, Norjan ja Färsaarten välillä. Soveltamisalaan sisältyvät myös Länsi-Balkanin maat Albania, Bosnia & Hertsegovina, Makedonia, Montenegro, Serbia, Kosovo, Moldova sekä Georgia. Muiden maiden osalta sopimuksesta käydään vielä neuvotteluita. (Tulli 2017 a; Raevuori & Werdermann 2017)

3.1.3 GSP-järjestelmä

GSP (Generalized System of Preferences) on tullietuusjärjestelmä kehitysmaille. EU on myöntänyt tullietuuksia kehitysmaille jo vuodesta 1971 asti tukeakseen kehitysyhteistyöpolitiikkaansa, poistaakseen köyhyyttä ja edistääkseen kestävästä kehitystä ja hyvää hallintoa kehitysmaita. Tullietuuksia myönnetään yksipuolisesti vain kehitysmaiden alkuperätuotteille. EU ei ole sopimuksessa edellyttänyt, että kehitysmaiden tulisi myöntää etuuksia EU:n alkuperätuotteille. Tämän hetkinen sopimus on voimassa 10 vuotta, vuoden 2014 alusta vuoden 2023 loppuun asti. (Tulli 2017 g)

Järjestelmään kuuluu yhteensä 153 maata, joista noin 64 ei ole tällä hetkellä oikeutettuja tullietuuksiin, mutta joilla on mahdollisuus joskus saada niitä. Tullietuuksiin oikeutetut noin 88 maata on jaettu GSP-järjestelmää varten kolmeen ryhmään sovellettavan menettelyn mukaan: yleinen menettely, GSP+ -kannustusmenettely sekä EBA-erityismenettely. (Raevuori & Werdermann 2017) Yleistä menettelyä sovelletaan noin 18 maan kohdalla. Maiden alkuperä tuotteet saavat tullittoman kohtelun, lukuun ottamatta arkoja tuotteita ja maataloustuotteita. Niistäkin myönnetään kuitenkin alennettu tulli. GSP+ kannustusmenettelyyn kuuluu 8 muuta heikommassa asemassa olevaa maata, joita halutaan kannustaa niiden kestävä kehityksen ja hyvän hallinnon johdosta. GSP+ -maille myönnetään parempia tullietuuksia, kuin yleisessä menettelyssä: maiden tuotteille ei ole käytössä erilaisia arkuusasteita, vaan kaikki saavat tullittoman kohtelun. Paljoustulleja ei myöskään kanneta yhtä

poikkeusta lukuun ottamatta. Erityismenettely EBA:ta (Everything But Arms) sovelletaan noin 50 YK:n luokittelman vähiten kehittyneen maan kohdalla. Näiden maiden kaikki alkuperä tuotteet, aseita lukuun ottamatta, saavat tullittoman kohtelun. (Tulli 2017 g)

GSP-järjestelmään kuuluvia maita tarkistetaan säännöllisesti rinnakkaisten tullietuus sopimusten ja maiden luokittelumuutosten vuoksi. Mikäli maan luokitus paranee ja pysyy ylemmällä tasolla vähintään 3 vuotta peräkkäin, se asetetaan vuoden mittaiseen määräaikaan edun menettämistä. Vuoden kuluttua maa joko poistetaan GSP-edunsaajaluettelosta tai palautetaan edunsaajaksi, jos sen tilanne on heikentynyt ja luokitus laskenut takaisin aiemmalle tasolle. (Raevuori & Werdermann 2017) GSP-edunsaajamaa voidaan poistaa järjestelmän piiristä myös silloin, jos sille myönnetään kaikki GSP-järjestelmän sopimusta vastaavat tullietuudet jonkin toisen etuus sopimuksen myötä. Rinnakkaisia etuuksia saavien maidenkin kohdalla käytössä on siirtymisaika ennen maan poistamista. (Tulli 2017 g)

3.1.4 DCFTA-assosiaatiosopimus

EU:n ja siihen kuulumattomien Itä-Euroopan maiden välinen DCFTA-alue (Deep and Comprehensive Free Trade Area) koskeva assosiaatiosopimus on osa maakohtaisia assosiaatiosopimuksia. Sopimus otettiin osittain käyttöön vuoden 2016 alusta Georgian ja Moldovan kanssa, joiden kanssa EU solmi maakohtaiset sopimukset vuonna 2014. Ukraina liittyi DCFTA-sopimukseen 1. syyskuuta 2017 oman maakohtaisen assosiaatiosopimuksensa myötä. Sopimuksista pyrittiin neuvottelemaan yhtä kattavat ja syvät kuin ETA-sopimuksesta ja niiden päätarkoituksena on helpottaa ja lisätä maiden kaupankäyntiä sekä yhteisön maiden kanssa, että alueen sisäisesti myöntäen toisilleen tullietuuksia, tukea maiden kehitystä ja taloutta, lisätä poliittista yhteistyötä sekä yhdenmukaistaa maiden lainsäädäntöä EU:n säännöstöön. Vastaavanlaisista DCFTA-assosiaatiosopimuksista on tulevaisuudessa tarkoitus neuvotella myös muiden Itä-Euroopan maiden, Armenian, Azerbaidžhanin sekä Valko-Venäjän kanssa. (European Commission 2017 a; European Union 2016)

3.1.5 AKT, CARIFORUM ja MMA

Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtiot, eli AKT-valtiot, muodostavat EU:n kanssa kokonaisvaltaisen puitesopimuksen. EU:n ja AKT-valtioiden välillä oli vuonna 1975 tehty Lomé'n sopimus, joka korvattiin Cotonoun sopimuksella vuonna 2000. Sopimuksen sisältöä on tarkistettu vielä vuosina 2005 ja 2010. Tämänhetkinen sopimus on voimassa helmikuuhun 2020 saakka ja sen jälkeisestä sopimuksesta aloitettiin neuvottelut marraskuussa 2016. AKT-valtioihin kuuluu yhteensä 79 valtiota, joista 48 sijaitsee Saharan eteläpuolella Afrikassa. Sopimuksen avulla EU pyrkii tukemaan valtioiden kehitystä vähentäen köyhyyttä sekä lisäämään taloudellista ja kaupallista yhteistyötä näillä alueilla. Jotkin AKT-valtiot kuuluvat myös muiden talouskumppanuussopimusten piiriin. Näitä EU:n sopimuksia ovat:

- Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (SADC) maista solmittiin talouskumppanuussopimus Botswanan, Etelä-Afrikan, Lesothon, Mosambikin, Namibian ja Swazimaan kanssa. Sopimus astui väliaikaisesti voimaan lokakuussa 2016.
- 4:n itäisen ja eteläisen Afrikan valtiota, Mauritius, Seychellit, Zimbabwe ja Madagaskar, joiden kanssa talouskumppanuussopimusta on sovellettu väliaikaisesti toukokuusta 2012 lähtien.
- Keski-Afrikan talouskumppanuussopimus, jonka on toistaiseksi allekirjoittanut ainoastaan Kamerun. Sopimusta on sovellettu väliaikaisesti elokuusta 2014 lähtien.

Parhaillaan allekirjoittamisprosessissa on sopimus EU:n ja 16 Länsi-Afrikan valtion kanssa sekä sopimus Itä-Afrikan yhteisön kanssa. (Eurooppa-neuvosto 2017)

CARIFORUM-valtiot ja EU solmivat talouskumppanuussopimuksen vuonna 2008 ja se on ollut väliaikaisesti voimassa 29.12.2008 lähtien ja voimassaoloaika on toistaiseksi määrittelemätön. CARIFORUM-valtioita on 15 ja ne ovat entisiä AKT-valtioita, jotka sijaitsevat Karibianmeren alueella. Sopimuksen tarkoituksena on parantaa alueen alkuperätuotteiden pääsyä EY:n markkina-alueelle ja tukea maita niiden kehityksessä ja kaupankäynnissä. Sopimuksen mukaisesti tullietuuksia myönnetään vastavuoroisesti. Kaikille EU:n alkuperää oleville tavaroille myönnetään

tullietuoksia CARIFORUM-valtioissa. Sopimusvaltioiden alkuperätuotteille myönnetään täysin tulliton kohtelu, muutamaa poikkeusta, kuten aseita, lukuun ottamatta. (Tulli 2009)

MMA:lla tarkoitetaan merentakaisia maita ja alueita, joissa asuu EU:n kansalaisia. Maat ja alueet olivat Tanskan, Ranskan, Alankomaiden ja Iso-Britannian hallitsemia siirtomaita, joissa noudatetaan edelleen osittain EU:n lainsäädäntöä. Maita ja alueita on yhteensä 25 ja ne muodostavat EU:n kanssa assosiaatiosopimuksen, jonka on tarkoitus nykyaikaistaa suhteita, tukea maiden ja alueiden kehitystä ja kilpailukykyä sekä edistää kestäväää kehitystä. Lisäksi sopimuksen avulla pyritään parantamaan kauppajärjestelyjä ja helpottamaan pääsyä EU:n markkinoille. Sopimus päätös tehtiin marraskuussa 2013 ja se astui voimaan vuoden 2014 alusta. (EUR-Lex 2015)

CARIFORUM-valtiot, MMA sekä AKT-valtiot ovat yhdessä EU:n kanssa sopineet maita koskevasta kumulaatiosta. Tämä tarkoittaa, että näiden sopimusmaiden alkuperäaineita voidaan pitää EU:n yhteisön alkuperäaineina silloin, kun niitä sisältyy yhteisön alueella valmistettuun tavarahan. Niihin ei siis sovelleta yleisesti käytettäviä riittävän valmistuksen menetelmiä. Sopimuksen alkuperäaineisiin liittyy kuitenkin valmistuksen määrää koskeva artikla, jossa määritellään riittämättömät valmistustoimenpiteet. Myös CARIFORUM-valtiot voivat soveltaa kumulaatiota MMA:n ja AKT-valtioiden alkuperäaineisiin. CARIFORUM-valtioilla on kumulaatio myös naapurivaltioina olevien kehitysmaiden alkuperäaineisiin, mutta se on sovellettavissa vain erityiskomitean luvalla. (Tulli 2009)

3.1.6 Kolumbia, Peru ja Ecuador

EU solmi kattavan kauppasopimuksen Kolumbian ja Perun kanssa vuonna 2012. Sopimus astui voimaan Perussa maaliskuussa 2013 ja Kolumbiassa saman vuoden elokuussa. Ecuador oli neuvotteluissa mukana, mutta keskeytti osallistumisensa. Uudet neuvottelut Ecuadorin liittymisestä kauppasopimukseen aloitettiin vuonna 2014 ja sopimuksen soveltaminen maassa alkoi vuoden 2017 alussa. Kaikki kolme sopimusmaata kuuluvat Andien yhteisön kauppaliittoon. Sopimusmaiden lisäksi

yhteisöön kuuluu neljäntenä jäsenenä myös Bolivia. EU:n kauppasopimusta pidetään avoimena Bolivialle, joka voi halutessaan liittyä osaksi sitä. (European Commission 2017 d)

Kauppasopimuksen avulla korkeista tulleista tullaan luopumaan ja kaupan esteisiin puututaan markkinoillepääsyn helpottamiseksi. Myös palveluiden markkinoita tullaan vapauttamaan. Sopimuksen uskotaan lisäävään osapuolten kaupankäyntiä ja sitä kautta lisäämään myös talouden vakautta ja ennakoitavuutta. Kaupankäyntiin liittyvien asioiden lisäksi osapuolet sitoutuivat vahvistamaan työ- ja ympäristönormeja. (Cerdeira 2016)

3.2 Maakohtaiset tullietuusopimukset

Alueellisten tullietuusopimusten lisäksi EU:lla on myös useita maakohtaisia sopimuksia, joista uusin on syksyllä 2017 solmittu vapaakauppasopimus Kanadan kanssa. Jotkin maat kuuluvat alueelliseen tullietuusopimukseen, mutta joilla on myös maakohtainen sopimus EU:n kanssa. Seuraavaksi käydään läpi maakohtaisia etuusopimuksia niiden maiden osalta, jotka eivät kuulu mihinkään EU:n alueelliseen sopimukseen.

3.2.1 Etelä-Korean vapaakauppasopimus

EU:n ja Etelä-Korean välinen vapaakauppasopimus astui voimaan 1. heinäkuuta vuonna 2011. Se on ensimmäinen maakohtainen sopimus Aasian maan kanssa ja tähän mennessä EU:n laajin vapaakauppasopimus. Sopimuksen myötä lähes kaikki tuontitullit on poistettu, mikä on lisännyt kaupankäyntiä Etelä-Korean kanssa ja vahvistanut EU:n asemaa maassa tavaroiden ja palveluiden toimittajana. (Euroopan komissio 2011)

Etelä-Korean sopimus on ensimmäinen niin sanottu uuden sukupolven vapaakauppasopimus. Erona on se, ettei alkuperäselvitykseksi hyväksytä mitään Tullin alkuperätodistusta. Sen sijaan alkuperän todentamiseen on käytössä vain alkuperäilmoitus (Origin Declaration), joka viejän tulee ilmoittaa kauppalaskulla tai muulla kauppa koskevalla asiakirjalla. Suurin osa viejistä tarvitsee valtuutetun viejän luvan voidakseen antaa vaaditun alkuperäilmoituksen, koska muut kuin valtuutetut viejät

voivat laatia ilmoituksen enintään 6000 euron arvoiselle lähetykselle. (Raevuori & Werdermann 2017)

3.2.2 Kanadan vapaakauppasopimus

EU:n ja Kanadan välinen CETA-vapaakauppasopimus allekirjoitettiin vuoden 2016 lopulla ja se astui osittain voimaan 21.9.2017. Sopimuksella pyritään yhtenäistämään osapuolten välistä kaupankäyntiin liittyvää sääntelyä, poistamaan tarpeettomia kaupanesteitä, lisäämään läpinäkyvyyttä sekä säästämään osapuolten aikaa ja rahaa. Sopimuksen myötä tullit poistuvat kokonaan teollisuustuotteilta ja melkein kaikilta maatalous- ja elintarviketuoteryhmiltä. Tämän odotetaan lisäävän maiden välistä kaupankäyntiä jopa 25 prosenttia. (Ulkoasiainministeriö 2017 a)

Vapaakauppasopimuksen mukaisen etuuskohtelun saaminen edellyttää, että tavarat ovat Kanadan tai Euroopan alkuperä tuotteita ja viejä on laatinut niille alkuperäilmoituksen. Ennen sopimuksen voimaantuloa alkuperä ilmoitettiin kauppalaskulla ja yli 6000 euron arvoisille lähetyksille tuli olla valtuutetun viejän lupa. Uuden sopimuksen myötä Kanadan kaupassa siirrytään käyttämään REX-järjestelmää, johon EU-viejien tulee rekisteröityä voidakseen antaa rekisteröidyn viejän alkuperäilmoituksen. Siirtymiskausi kestää vuoden 2017 loppuun, johon asti voidaan vielä käyttää valtuutetun viejän laatimia alkuperäilmoituksia. Vuoden vaihteen jälkeen tullietuuskohtelua voidaan myöntää vain rekisteröidyn viejän alkuperäilmoitusta vastaan. Valtuutetun viejän ilmoitukset poistuvat kokonaan käytöstä, eivätkä ne ole oikeutettuja etuuksien myöntämiseen. (Tulli 2017 i)

3.2.3 Andorran ja San Marinon tulliliittosopimukset

Andorran ja San Marinon kanssa EU:lla on erilliset tulliliittosopimukset. Ne ovat muuten samankaltaisia, mutta Andorran kohdalla tulliliittoon kuulumattomia tuoteryhmiä on 24, kun taas San Marinon kohdalla ulkopuolelle jääviä tuoteryhmiä on vain 2. Tulliliittotuotteista ei kanneta tulleja, mutta tuotaessa tavaraa San Marinosta tai Andorrasta EU:n alueelle, niistä kannetaan arvonnisävero. Normaalit tullimuo-
dollisuudet tulee tehdä kaikille rajaa ylittäville tavaroille ja tulliliittoon kuuluville

tuotteille tehdään lisäksi myös T2-passitus sekä viennissä, että tuonnissa. T2-passitus on tarkoitettu EU:n sisäiseen passitukseen, mutta Andorran ja San Marinon kanssa sovelletaan tulliliittosopimuksen mukaisia erityismenettelyjä. (Tulli 2017 s)

3.2.4 Chilen assosiaatiosopimus

EU:n ja Chilen välinen assosiaatiosopimus astui kokonaisuudessaan voimaan 1.3.2005 EU-maiden hyväksynnän jälkeen. Sopimukseen liittyvä vapaakauppaosio otettiin käyttöön jo helmikuussa 2003. Sopimukseen sisältyi 10 vuoden siirtymäaika, jolloin tavarakauppaa vapautettiin vastavuoroisesti asteittain. Tämän jälkeen tullimaksut on poistettu kaikista sopimukseen kuuluvista tuotteista ja kaupankäyntiin liittyviä muodollisuuksia kevennetty. Nykyään EU on Chilen tärkein kauppakumppani ja sen vienti EU:hun kasvoi ensimmäisen viiden sopimusvuoden aikana yhteensä 270 prosenttia. Samassa ajassa myös EU:n vienti Chileen kaksinkertaistui. Tällä hetkellä EU ja Chile tutkivat assosiaatiosopimuksen modernisoinnin tarvetta varmistuakseen tietojen ajantasaisuudesta ja siitä, että sopimus varmasti osoittaa kaikki yhteistyöhön liittyvät kohdat. (Ulkoasiainministeriö 2010; European Commission 2017 c)

3.2.5 Meksikon globaalisopimus

Meksiko oli ensimmäinen latinalaisen Amerikan maa, joka solmi niin sanotun globaalisopimuksen EU:n kanssa vuonna 1997. Sopimus astui kokonaisuudessaan voimaan vuonna 2001. Globaalisopimuksen piiriin kuuluvat useisiin vapaakauppasopimukseen liittyvät asiat, kuten taloudellinen yhteistyö, markkinoillepääsyn helpottaminen, kuten tullietuuksien myöntäminen sekä tarpeettomien kaupan esteiden poistaminen. Näiden lisäksi sopimus sisältää myös poliittisiin asioihin ja kehitykseen liittyviä osioita. Vuosien 2013–2015 aikana tutkittiin sopimuksen mahdollista uusimista, sillä voimassaolon aikana moni asia on ehtinyt muuttua. Sopimusta päätettiin uudistaa ja neuvottelut aloitettiin toukokuussa 2016. Neuvotteluissa on edistytty hyvin ja modernisoitu globaalisopimus on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2017 loppuun mennessä. (European Commission 2017 b; Eriksson 2017)

3.3 Neuvoteltavat tullietuusopimukset

EU:lla on käynnissä useita vapaakauppasopimusneuvotteluita maiden kanssa, jotka eivät kuulu minkään etuusopimuksen piiriin tai joiden kanssa sopimusta halutaan laajentaa. Merkittävimpänä neuvotteluvaiheessa olevana sopimuksena pidetään tällä hetkellä EU:n ja Japanin välistä vapaakauppasopimusta. Se olisi toistaiseksi EU:n kattavin vapaakauppasopimus ja tulisi sisältämään lukuisia kaupankäynnin osa-alueita. Seuraavaksi käydään vielä tarkemmin läpi uusia mahdollisia vapaakauppasopimuksia, joista neuvottelut ovat käynnissä.

3.3.1 Japanin vapaakauppasopimus

EU ja Japani aloittivat neuvottelut vuonna 2013 ja pääsivät sopimuksen ehdoista sopuun heinäkuussa 2017. Sopimus tulee laskemaan tai jopa poistamaan tulleja ensin maiden keskeisten vientituotteiden osalta ja myöhemmin myös laajemmilta tavaryhmiltä. Lisäksi tavoitteena on purkaa tarpeettomia kaupankäynnin esteitä ja helpottaa viennin lupamenettelyitä. Sopimuksen uskotaan lisäävän vientiä EU:sta Japaniin jopa yli 30 prosenttia. Hyväksymisprosessi on käynnissä parhaillaan ja sopimuksen soveltaminen voidaan aloittaa tämän jälkeen, todennäköisesti vuoden 2018 tai 2019 aikana. (Ulkoasiainministeriö 2017 b; Ylä-Outinen 2017)

3.3.2 Yhdysvaltain vapaakauppasopimus

Myös Yhdysvaltojen kanssa EU aloitti vapaakauppasopimusneuvottelut vuonna 2013. Tämä TTIP-sopimus tulisi kattamaan puolet koko maailman bruttokansantuotteesta, eli kyseessä on merkittävä sopimus. Sopimus on jaettu kolmeen kokonaisuuteen, joiden tavoitteena on parantaa markkinoillepääsyä etenkin pk-yritysten osalta, selkeyttää kaupansääntelyä ja tullien ulkopuolisia esteitä sekä yhtenäistää globaaleja sääntöjä. Sopimuksen myötä tulleja tulitaisiin poistamaan tai laskemaan eri tavaryhmien kohdalla ja maiden välistä tarpeetonta byrokratiaa pyrittäisiin kitkemään pois. Myös alkuperän osoittamiseen pyritään löytämään yhteinen ratkaisu, sillä nykyään osapuolilla on eri lähtökohdat ja käytännöt asian suhteen. Tavoitteena oli saada neuvottelut päätökseen jo vuoden 2015 aikana, mutta neuvottelut jatkuivat

aina Yhdysvaltain presidentin vaaleihin saakka vuonna 2016. Tämän jälkeen neuvotteluja ei olla jatkettu, sillä uusi hallinto on osoittanut vapaakauppasopimusten vastaisuutta. (Ulkoasiainministeriö 2017 c; Raevuori & Werdermann 2017)

3.3.3 ASEAN-maiden vapaakauppasopimukset

Vuonna 2007 EU aloitti vapaakauppaneuvottelut Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestö ASEAN:in (Association of South East Asian Nations) kanssa alueen nopean kehityksen, vaurastumisen ja väestönkasvun luomien uusien markkinamahdollisuuksien ja investointitarpeiden innoittamana. Sopimusneuvotteluiden alussa tarkoituksena oli sopia yksi vapaakauppasopimus, johon sisältyisivät kaikki ASEAN:iin kuuluvat 10 jäsenmaata. Vuonna 2009 päädyttiin kuitenkin siirtymään alueen yksittäisten maiden ja EU:n välisiin neuvotteluihin. Toistaiseksi viisi maata ovat osallistuneet neuvotteluihin, joista Singaporen ja Vietnamin kanssa neuvottelut on saatu päätökseen ja edetty hyväksymisprosessiin, mutta kumpaakaan sopimusta ei vielä sovelleta. Vapaakauppasopimusneuvotteluja käydään parhaillaan Malesian ja Thaimaan kanssa. Myanmarin kanssa puolestaan neuvotellaan toistaiseksi ainoastaan investointisuoja koskevasta sopimuksesta. Neuvottelujen aloittamista muiden ASEAN:in maiden kanssa pidetään mahdollisena ja sopimusten tavoitteena on mahdollisimman suuri yhtäläisyys, jotta maakohtaiset sopimukset voitaisiin tulevaisuudessa mahdollisesti yhdistää yhdeksi laajaksi vapaakauppasopimukseksi. (Ulkoasiainministeriö 2017 b)

3.3.4 Intian vapaakauppasopimus

EU:n ja Intian välisestä vapaakauppasopimuksesta käynnistettiin neuvottelut vuonna 2007. Neuvotteluissa on edistytty ja monista asioista päästy yhteisymmärrykseen, mutta varsinaisia päätöksiä ei ole vielä tehty, sillä neuvottelut ovat olleet jonkin aikaa liikkumattomassa tilassa. Marraskuussa 2017 EU:n ja Intian on tarkoitus laatia etenemissuunnitelma neuvotteluiden ja sopimuksen valmiiksi saamisen vauhdittamiseksi. Sopimus tulisi helpottamaan tavaroiden ja palveluiden markkinoillepääsyä tullien laskemisen ja kaupan esteiden poistamisen myötä. Lisäksi se tulisi kattamaan kaupan sääntelyyn liittyvät asiat sekä investointeja koskevat yhtei-

set viitekehykset. Sopimus vaikuttaisi myönteisesti molempien osapuolten työmarkkinoihin ja kokonaistuloon kaupankäynnin lisääntyessä. (Ulkoasiainministeriö 2017 b; Euroopan komissio 2017)

3.3.5 GCC-vapaakauppasopimus

GCC (Gulf Cooperation Council), eli Persianlahden yhteistyöneuvosto on Bahrainin, Kuwaitin, Yhdistyneiden Arabiemiirikuntien, Omanin, Qatarin ja Saudi-Arabian muodostama tulliliitto. GCC:n ja EU:n välillä on vuonna 1998 voimaan astunut yhteistyösopimus, jonka tarkoituksena on ollut parantaa alueiden välisiä kauppasuhteita. Sopimuksenteon jälkeen GCC-alue on kehittynyt paljon ja kaupankäynti EU:n kanssa kasvanut tasaisesti vuosi vuodelta. Toukokuussa 2017 alueet aloittivat vapaakauppasopimusneuvottelut kauppasuhteiden syventämiseksi. Sopimuksen myötä yhteistyötä on tarkoitus laajentaa markkinoillepääsyä helpottamalla, kaupanesteitä poistamalla sekä sääntelyvaatimuksia yhtenäistämällä. (European Commission 2017 f)

3.3.6 Mercosur-assosiaatiosopimus

Mercosur on Argentiinan, Brasilian, Paraguayan ja Uruguayn vuonna 1991 perustama yhteinen kauppavyöhyke. Maat aloittivat EU:n kanssa neuvottelut assosiaatiosopimuksesta vuonna 2000, mutta ne päätettiin keskeyttää liian suurten näkemuserojen vuoksi syksyllä 2004. Neuvotteluita jatkettiin vuosina 2010–2012, jonka jälkeen ne keskeytettiin toistamiseen. EU:lla ja Mercosur-mailla on suuria kulttuurillisia ja lainsäädännöllisiä eroavaisuuksia ja siitä syystä neuvottelut olivat keskittyneet pääasiassa sopimuksen sääntöjen laatimiseen, kuten alkuperäsääntöihin, tullimenettelyihin, kaupankäynnin teknisiin esteisiin sekä lukuisiin poliittisten ja terveydellisten asioiden määräyksiin. Toisen neuvottelutauon jälkeen osapuolet palasivat aiheeseen vuoden 2016 keväällä ja neuvottelut käynnistettiin jo kolmannen kerran saman vuoden lokakuussa. Toinen neuvottelukierros järjestettiin lokakuussa 2017. Venezuela liittyi Mercosuriin vuonna 2012, mutta maa ei ole liittynyt mukaan sopimusneuvotteluihin, vaan toiminut neuvotteluiden tarkkailijana. Assosiaatiosopimus tulisi lisäämään alueiden välistä kauppaa tarpeettomien esteiden poistamisen sekä tullien laskemisen tai poistamisen myötä. Mercosur-valtioissa sopimus lisäisi

eniten maatalouskaupan tuotteiden vientiä EU:hun ja vastaavasti myös EU:n teollisuustuotteiden ja palveluiden vienti Mercosur-valtioihin tulisi lisääntymään. (European Commission 2017 e)

4 ALKUPERÄTODISTUKSET

Viimeisessä teorialuvussa perehdytään tarkemmin erilaisiin alkuperätodistuksiin ja muihin alkuperän osoittamisen tapoihin. Alkuperätodistuksia (Certificate of Origin) käytetään tavaran alkuperän osoittamiseen sekä tullietuussopimusten mukaisten tullietuuksien myöntämiseen. (Säikkälä 2014)

4.1 EU:n yleinen alkuperätodistus

Tuoja tai määrämaan viranomainen voi vaatia tavaran alkuperän osoittamiseen alkuperätodistusta. Tähän tarkoitukseen soveltuu Kauppakamarin myöntämä EU:n yleinen alkuperätodistus. Todistuksella ei ole mahdollista saada tullietuuksia, vaan se on tarkoitettu pelkästään tavaran alkuperän osoittamiseen. EU:n yleistä alkuperätodistusta käytetään pääasiassa seuraavissa tapauksissa:

1. EU-maiden välisiin kauppoihin
 2. Niiden kolmansien maiden kauppoihin, joiden kanssa EU:lla ei ole voimassaolevia tullietuussopimuksia
 3. Kyseessä olevat tavarat eivät sisälly tullietuussopimuksen tavararyhmiin.
- (Säikkälä 2014)

Kauppakamari otti käyttöönsä selainpohjaisen e-Vientiasiakirjat -asiointipalvelun vuoden 2013 alussa ja sen kautta EU:n yleinen alkuperätodistus voidaan nykyään käsitellä täysin sähköisesti. Järjestelmän kautta todistukset vahvistetaan kauppakamarin sähköisellä leimalla ja allekirjoituksella. EU:n yleinen alkuperätodistus hyväksytään sähköisesti vahvistettuna pääsääntöisesti kaikkiin muihin maihin, paitsi Qatarin ja Uzbekistaniin, mutta yksittäisiä poikkeustapauksia voi olla myös muissa maissa.

Sähköisen alkuperätodistuksen hakemiseksi yrityksen tulee rekisteröityä e-Vientiasiakirjat -palvelun käyttäjäksi. Sen jälkeen EU:n yleistä alkuperätodistusta voi hakea täyttämällä hakemuslomakkeen palvelun sivuilla. Lomakepohjaan täytetään seuraavat kohdat:

1. Lähettäjän tiedot

2. Vastaanottajan tiedot
3. Tavarankuva
4. Kuljetustapa (valinnainen)
5. Huomautukset
6. Tavarankuva
7. Tavarankuva

Hakemuksen lopussa voidaan valita haluttujen lisäkopioiden määrä ja todistuksen toimitustapa: nouto kauppakamarista, postitus tai tulostaminen itse. Tämän jälkeen täytetty hakemus lähetetään kauppakamarin hyväksyttäväksi. Itse tulostaminen on helppouden ja nopeuden vuoksi yleisin tapa ja sitä suositellaan etenkin silloin, jos yritys laatii paljon todistuksia. Todistukseen käytettäviä vaaleanruskeita alkuperäis-sivuja ja keltaisia kopiosivuja voi ostaa kauppakamarista tulostamista varten. Kauppakamarin vahvistus tulee todistuksen alareunan kohtaan 8, johon he lisäävät vahvistukseksi vahvistajan nimen ja allekirjoituksen, vahvistuspäivän ja -paikan sekä kauppakamarin virallisen leiman. (Samlink 2014) Mikäli alkuperätodistukseen vaaditaan käsin leimaus ja allekirjoitus, asian voi kirjoittaa hakemuksen ”lisätietoa”-kohtaan ennen lähettämistä ja valita toimitustavaksi postituksen tai noudon kauppakamarin toimipisteeltä.

e-Vientiasiakirjat -palvelun kautta voi hakea kauppakamarin vahvistusta myös muille asiakirjoille, kuten esimerkiksi kauppalaskuille ja kauppasopimuksille. Vientimaan kauppakumppani voi halutessaan pyytää viejältä tämän kotimaan viranomaisen vahvistamia asiakirjoja varmistuakseen tietojen oikeellisuudesta. (Keskuskauppakamari 2017 a)

4.2 EUR.1

Tullietuuksia varten tarvitaan Tullin vahvistama ja määräraahan soveltuva alkuperätodistus tai viejän tekemä alkuperäilmoitus. (Tulli 2017 a) EUR.1 on yleisin etuuskohteluun oikeuttava alkuperätodistus, joka soveltuu käytettäväksi suurimman osan etuusopimusmaista.

Todistuksen saamiseksi viejän tai hänen valtuuttamansa edustajan tulee täyttää vihreä aaltokuvioinen EUR.1-hakemus ja toimittaa se Tullille vahvistettavaksi. Hakemuslomakkeita on kahta eri tyyppiä: 1. Itsejäljentävä kaksiosainen hakemuslomake, joka täytetään käsin tekstaten tai kirjoituskoneella. 2. Tietokoneella täytettävä kolmisivuinen lomake, joka tulostetaan täytön jälkeen ja siihen lisätään allekirjoitus. Tulostettavia hakemuslomakkeita voi ostaa KopiStore -verkkokaupasta. Nykyään suurin osa hakemuksista täytetään tietokoneella ja itsejäljentäviä lomakkeita käytetään vain harvoin. Hakemuksen ensimmäinen sivu on todistusosa, joka toimii vahvistuksen jälkeen alkuperätodistuksena. Jokaisessa Tullin myöntämässä alkuperätodistushakemuksessa täytettävät kohdat ovat seuraavat:

1. Viejän tiedot
2. Sopimusosapuolten nimet, eli European Union tai EU sekä kohdemaan nimi
3. Ostajan/tavaran vastaanottajan tiedot
4. Alkuperämaa tai -maaryhmä: esimerkiksi EU FI
5. Määrämaa tai -maaryhmä
6. Kuljetustiedot (valinnainen)
7. Huomautukset
 - Esimerkiksi ”Issued retrospectively” (käsitelty jälkikäteen), ”Duplicate”(kaksoiskappale), ”Derogation” (määräyksestä tai säädöksestä poiketen, lisäksi tulee ilmoittaa säädöksen numero), ”Replacement” (korvaava todistus, lisäksi tulee ilmoittaa korvattavan todistuksen numero ja myöntämispäivä) tai merkintä kumulaation soveltamisesta.
8. Tavaran kuvaus
 - Jos tavaraa on paljon tai niillä on useita alkuperämaita, ne voidaan eritellä kauppalaskulla tai lähetysluettelolla, joka liitetään hakemuksen kiinteäksi liitteeksi)
9. Tavaran määrä
10. Kauppalaskun numero

- Jos kauppalasku on hakemuksen kiinteänä liitteenä, numeron ilmoittaminen on pakollista. Muuten ilmoittaminen on vapaaehtoista, mutta suositeltavaa lähetyksen tunnistamisen helpottamiseksi)

12. Viejän allekirjoitus ja hakemuspäiväys (Tulli 2017 a)

Hakemuksen takaosaan, eli viejän ilmoitukseen täytetään alkuperäsääntöjen peruste (esimerkiksi kokonaan tuotettu tai riittävästi valmistettu), tavarantoimittajan tiedot, mikäli tavaraa ei ole itse valmistettu sekä päivämäärä ja allekirjoitus. Hakemuksen mukaan tulee liittää kauppalasku tai muu kauppaa koskevan asiakirjan kopio, josta käyvät ilmi riittävän yksityiskohtaiset vientiä ja tavaraa koskevat tiedot. Myös tavarantoimittajien ilmoitukset tulee liittää hakemuksen mukaan. Asiakirjat lisätään vain Tullin tarkistusta varten, eivätkä ne tule varsinaisen alkuperätodistuksen liitteeksi. Hakemus tulee täyttää huolellisesti ja tarvittaessa opastusta saa Tullin yritysneuvonnasta.

Täytetty hakemus ja liitteet toimitetaan Tullille postitse vahvistettavaksi. Hakemus voidaan vahvistaa myös Tullin toimipisteessä ajanvarauksella. Tulli vahvistaa alkuperätodistuksen tai tarvittaessa kysyy lisäselvitystä. Vahvistettu todistusosa toimitetaan takaisin hakijalle ja hakemusosa jää Tullin arkistoitavaksi. EUR.1-todistus on voimassa kohdemaasta riippuen 4–10 kuukautta vahvistuspäivästä. Kadonneen, varastetun tai tuhoutuneen EUR.1-todistuksen tilalle viejä voi pyytää tulliviranomaiselta kaksoiskappaleen (Duplicate). Tulli laatii kaksoiskappaleen hallussaan olevien vientiasiakirjojen mukaan. (Tulli 2017 a)

EU:n tullietuussopimusten mukaan viejän tulee säilyttää alkuperän todistusaineistot vähintään kolme vuotta ja Etelä-Koreaa koskevat todistusaineistot vähintään viisi vuotta. Suomen Tulli on kuitenkin määrännyt, että tullausasiakirjoja tulee säilyttää vähintään kuusi vuotta kuluvan vuoden päättymisen jälkeen ja näin ollen myös alkuperätodistuksiin liittyvä aineisto tulee säilyttää EU:n määräämää aikaa pidempään. Viejän on pystyttävä jälkikäteenkin esittämään tavaran alkuperää koskeva aineisto Tullille niin pyydettäessä. Aineiston avulla voidaan selvittää tietojen oikeellisuus, niiden lähteet sekä alkuperäsääntöjen noudattaminen. (Tulli 2017 a)

4.3 Alkuperäilmoitukset

Viejän antamaa alkuperäilmoitusta voidaan käyttää alkuperätodistuksen korvaavana alkuperäselvityksenä ja se oikeuttaa samoihin kauppaan sovellettaviin tullietuuksiin kuin alkuperätodistuskin. Alkuperäilmoitus on määrämuotoinen ilmoitusteksti, joka lisätään kauppalaskulle tai muulle kaupalliselle asiakirjalle, jossa kauppaa ja tavaraa koskevat tiedot on ilmoitettu riittävän yksilöllisesti. Alkuperäilmoitusta ei tarvitse erikseen vahvistaa Tullissa, kuten alkuperätodistusta. EU:n uusimmissa vapaakauppasopimuksissa määrämuotoista alkuperän osoittavaa ilmoitusta kutsutaan alkuperäilmoitukseksi (Origin Declaration) ja vanhemmissa kauppalaskuilmoitukseksi (Invoice Declaration). Nämä kuitenkin molemmat tarkoittavat samaa, sillä erotuksella, että kauppalaskuilmoitus on EUR.1-todistuksen korvaava alkuperäselvitys, eli yksinkertaistettu vaihtoehto. Uudemmissa tullietuusopimuksissa alkuperäselvitykseksi hyväksytään vain alkuperäilmoitus, eikä alkuperätodistuksia käytetä lainkaan. (Tulli 2017 a; Säikkälä 2014) Eri tullietuusopimusten määrämuotoiset alkuperäilmoitukset voivat erota hieman toisistaan. Viejän tulee olla tarkka alkuperäilmoitusta tehtäessä, sillä määrämuodosta poikkeava ilmoitus voidaan hylätä kohdemaan Tullissa. Mallitekstit voi tarvittaessa tarkistaa tullietuusopimusten alkuperäsäännöistä. Määrämuotoisen ilmoitustekstin lisäksi viejän tulee lisätä asiakirjaan päivämäärä ja allekirjoitus. Asiakirjan voi lähettää kohdemaan tuojalle kopiona tai alkuperäisenä, mutta allekirjoituksen tulee aina olla alkuperäinen etuuden myöntämiseksi. (Tulli 2017 a)

Kaikki viejät saavat laatia alkuperäilmoituksen enintään 6000 euron arvoiselle lähetykselle. Yli 6000 euron arvoisille lähetyksille viejän tulee hankkia kauppaan soveltuva alkuperätodistus tai hakea Tullilta valtuutetun viejän lupaa. (Tulli 2017 a)

4.3.1 Valtuutettu viejä

Valtuutetut viejät voivat laatia tullietuuksiin oikeuttavia kauppalasku- ja alkuperäilmoituksia kaiken arvoisille lähetyksille, kun muut viejät voivat laatia ilmoituksia vain 6000 euron arvorajaan asti. Valtuutetuksi viejäksi yritys voi hakea täyttämällä kirjallisen hakulomakkeen ja toimittamalla sen Tullin lupakeskukseen. Luvan

myöntämisen yhteydessä Tulli antaa viejälle valtuutetun viejän lupanumeron (Customs Authorisation Number). Lupanumero tulee ilmoittaa kaikki viejän laatimissa alkuperäilmoituksissa. Valtuutetun viejän ei tarvitse allekirjoittaa laatimaansa alkuperäilmoitusta, sillä viejä sitoutuu jo hakemusvaiheessa vastaamaan laatimistaan ilmoituksista. Allekirjoittamattomassa ilmoituksessa on kuitenkin hyvä ilmoittaa yrityksen vastuuhenkilön nimi, jotta ongelmatilanteiden selvittäminen sujuu nopeammin. Tulli valvoo jatkuvasti valtuutetun viejän luvan käyttöä. Jos viejä ei enää täytä luvan edellyttämiä vaatimuksia tai luvan väärinkäyttöä ilmenee, on Tullilla oikeus perua valtuutetun viejän lupa. (Tulli 2017 a)

4.3.2 REX-järjestelmä

EU:n uudessa tullilainsäädännössä määritettiin tavaran alkuperäkelpoisuuden jäljittämiseen liittyvä uudistus, rekisteröityjen viejien REX-järjestelmä (Registered Exporter system). Järjestelmä on osa EU:n tavoitetta sähköistää toimintaympäristöään ja se otettiin käyttöön vuoden 2017 alussa. (Tulli 2017 t)

Järjestelmään rekisteröityminen aloitettiin GSP-kehitysmaista, jotka tulevat siirtymään järjestelmän käyttöön asteittain. Myös uusi EU:n ja Kanadan vapaakauppasopimus edellyttää myös viejien rekisteröitymistä ja siirtymäkausi kestää vuoden 2017 loppuun. Rekisteröitymistä tullaan edellyttämään myös tulevassa Vietnamin vapaakauppasopimuksessa. (Tulli 2016 a; Tulli 2017 i)

REX-järjestelmään rekisteröityneet viejät voivat laatia tullietuuksiin oikeuttavia määrämuotoisia alkuperävakuutuksia ja -ilmoituksia yli 6000 euron arvoisille lähetyksille. Arvorajan alle jääviin lähetyksiin ilmoituksen voi laatia myös rekisteröitymättömät viejät. Rekisteröitymistä varten tulee täyttää Tullin verkkosivuilla julkaistu hakemuslomake ja toimittaa se Tullin lupakeskukseen joko sähköpostitse tai postitse. Tulli vahvistaa hakemuksen ja antaa rekisteröidyn viejän numeron. Numero sisältää seitsemän merkkiä: kaksi ensimmäistä on maatunnus, jota seuraa aina ”REX” ja lopussa kahden merkin pituinen viejän tunnistus. Rekisteröidyn viejän numero tulee aina ilmoittaa alkuperäilmoituksilla. Ilmoituksen määrämuodon ja sisällön voi tarkistaa EU:n tullilainsäädännön toimeenpanoasetuksen 2015/2447 liitteestä. (Tulli 2017 i; Tulli 2016 a)

Rekisteröityneen viejän alkuperäilmoitus on voimassa 12 kuukautta laatimispäivästä, ellei tuojaosapuoli toisin määrää. Tuoja voi hakea ilmoituksella tullietuuskohtelua maansa tulliviranomaiselta ilmoituksen voimassaoloaikana. (Tulli 2017 i)

4.4 Form A-alkuperätodistus ja alkuperävakuutus

Form A on GSP-tullietuussopimusmaihin sovellettava alkuperätodistus, jota käytetään maiden alkuperätuotteiden tuonnissa EU:n alueelle. GSP-maassa toimiva viejä tekee Form A-hakemuksen maansa toimivaltaiselle viranomaiselle, joka vahvistaa todistuksen. Todistusta tarvitaan myös silloin, kun kehitysmaan alkuperätuotteita jälleenviedään tullaamattomana EU-maasta toiseen EU-maahan, Sveitsiin tai Norjaan tuontitullattavaksi. Jälleenvientiä varten EU-viejän tulee hakea Tullilta korvaavaa todistusta (Replacement Certificate). Korvaavan todistuksen myöntämistä varten Tullille tulee esittää alkuperäinen Form A-todistus ja jälleenvientiä koskevan kauppalaskun kopio. Vain korvaavaa todistusta vastaan tullietuuksia voidaan myöntää määrämaassa. (Tulli 2017 a)

EU:n uuden tullilainsäädännön myötä Form A-alkuperätodistuksen käytöstä tullaan asteittain siirtymään REX-järjestelmään rekisteröityneen viejän alkuperävakuutukseen. Viejän tulee rekisteröityä voidakseen laatia alkuperävakuutuksen yli 6000 euron arvoiselle lähetykselle. Alkuperävakuutus on määrämuotoinen alkuperäselvitys, jossa ilmoitetaan rekisteröidyn viejän numero, tavaran alkuperämaa, harmonoidun järjestelmän nimike sekä tieto tavaran tuottamisesta; onko se tuotettu kokonaan vai valmisteltu riittävästi vientimaassa. Alkuperävakuutus ilmoitetaan kauppalaskulla tai muulla kaupallisella asiakirjalla ja se on voimassa 12 kuukautta laatimispäivästä. REX-järjestelmään rekisteröitynyt viejä ei saa enää laatia Form A-todistusta. (Raevuori & Werdermann 2017)

GSP-maiden rekisteröityminen REX-järjestelmään alkoi vuoden 2017 alusta. Siirtymäaika kestää vuoden 2020 kesäkuun loppuun asti ja siihen mennessä kaikkien GSP-maiden tulee rekisteröityä. 13 GSP-maata otti järjestelmän käyttöönsä heti vuoden 2017 alussa ja yhteensä 47 maata on ilmoittanut ottavansa sen käyttöön vuoden 2017 aikana. Jäljelle jäävistä maista 16 aikoo ottaa järjestelmän käyttöön

vuoden 2018 alussa ja loput 22 maata vuoden 2019 alussa. (Tulli 2016 a) Rekisteröitymättömät viejät voivat laatia Form A-todistuksia vielä vuoden sen jälkeen, kun maa on ottanut rekisteröintijärjestelmän käyttöönsä. Todistukset ovat voimassa 10 kuukautta vahvistamispäivästä riippumatta siitä, vaikka viejä rekisteröityisi REX:iin tuona aikana. Näin ollen Form A-alkuperätodistuksen käyttö tulee loppumaan kokonaan viimeistään 30.4.2021. (Raevuori & Werdermann 2017)

GSP-tullietuuteen oikeutettu EU-maan tuoja voi hakea etuutta tuonnin tulli-ilmoituksella tavaran saapuessa EU:n alueelle vapaaseen liikkeeseen luovutettavaksi. Ilmoitukseen merkitään GSP-etuuteen käytettävä tullikohtelukoodi ja liitteeksi lisätään alkuperävaluuttakirjan asiakirja sekä rekisteröidyn viejän numero. Tuonnin tulli-ilmoituksen tekijän tulee aina muistaa tarkistaa alkuperävaluuttakirjassa ilmoitettavan rekisteröidyn viejän numeron voimassaolo, sillä tullietuuksia voidaan myöntää vain voimassa olevaa numeroa vastaan. Viejän numeron voimassaolon voi tarkistaa EU:n komission verkkopalvelusta (Tulli 2016 a)

4.5 EUR-MED-alkuperäselvitys

EUR-MED-tavaratodistusta voidaan käyttää vain Pan-Euroopan ja Välimeren sopimusmaiden väliseen vientiin, kun toisen maan alkuperää olevia raaka-aineita tai valmiita tuotteita viedään toiseen sopimusmaahan jalostettavaksi. EUR-MED-todistus on samanlainen kuin EUR.1-todistus, eroa on ainoastaan otsikossa ja kohdan 7 huomautuksissa. Kohdassa 7 on valintaruudut, johon rastietaan PEM-kumulaatiota koskeva ruutu ja ilmoitetaan sitä koskevat alkuperämaat. (Tulli 2017 a) Pan-eurooppalaista kumulaatiota soveltavassa kaupassa EUR-MED-tavaratodistuksen lisäksi voidaan käyttää myös EUR-MED-alkuperäilmoitusta. Ilmoitus on määrämuotoinen ja se ilmoitetaan kauppalaskulla tai muulla kaupallisella asiakirjalla, jossa kaupan kohde on yksilöity. Myös EUR-MED-ilmoituksessa on 6000 euron arvoraja ja sen ylittävään ilmoitukseen viejällä tulee olla valtuutetun viejän lupa.

EU:n ja PEM-alueen yleissopimusta soveltavien maiden kahdenvälisiin kauppoihin voidaan käyttää myös EUR.1-todistusta tai tavallista alkuperäilmoitusta. Tämä on mahdollista silloin, kun kumulaatiota ei sovelleta muiden yleissopimuksen piiriin kuuluvien maiden alkuperää oleviin tuotteisiin tai raaka-aineisiin vaan pelkästään

kyseessä olevan maan omiin alkuperätuotteisiin tai raaka-aineisiin. EUR.1-todistusta ja alkuperäilmoitusta voi käyttää myös EU- ja EFTA-maiden sekä Turkin välisissä kaupoissa, koska näiden alueiden välillä on laajempi tullietuusopimus kuin PEM-alueen kanssa. Tavarankulun alkuperämaahan tulee kuitenkin olla jokin edellä mainituista ja tavaroita ei ole missään vaiheessa tarkoitus viedä tämän alueen ulkopuolelle alkuperätuotteina. (Tulli 2013)

4.6 A.TR-tavaratodistus

A.TR-tavaratodistusta (Movement Certificate) käytetään vain EU:n ja Turkin välisissä kaupoissa, jotta tulliliittot tuotteet voivat saada tullittoman kohtelun ja pysyä vapaassa liikkeessä EU:n alueella. (Raevuori & Werdermann 2017) Se ei siis ole varsinaisesti alkuperätodistus vaan todistus tavarankulun vapaasta liikkuvuudesta EU:n alueella. A.TR-todistus tulee aina esittää tuontitullituksen yhteydessä, koska vain sitä vastaan tullietuus voidaan myöntää. Todistus voidaan antaa Turkkiin vietäville EU:n alkuperätuotteille ja niille kolmansien maiden alkuperätuotteille, jotka on jo aiemmin tullattu EU:ssa vapaaseen liikkeeseen. Myös Turkista tuotaessa todistusta voidaan käyttää maan alkuperätuotteille ja vapaaseen liikkeeseen tullatuille kolmansien maiden alkuperätuotteille.

A.TR-hakemuslomake on hyvin samankaltainen kuin EUR.1-todistuksen. Tämäkin hakemus voidaan täyttää koneella tai käsin. Tulostettavia hakemuslomakkeita voi ostaa KopiStore -verkkokaupasta. Hakemuksen liitteeksi tulee laittaa kopio kauppalaskusta tai muusta tarkoitukseen soveltuvasta asiakirjasta. Hakemus toimitetaan Tulliin, jonka jälkeen he vahvistavat todistuksen tai kysyvät tarvittaessa lisätietoja. Vahvistamisen jälkeen todistus toimitetaan takaisin hakijalle ja Tulli arkistoi hakemuksen ja kauppalaskun kopiot. A.TR-tavaratodistus on voimassa neljä kuukautta sen vahvistamispäivästä.

Valtuutetut viejät, joilla on toistuvaa vientiä Turkkiin, voivat hakea Tullilta lupaa A.TR-todistusten itsevahvistamiseen. Näiden viejien ei tarvitse vahvistaa todistuksia erikseen Tullissa, vaan käyttää itse tulliviranomaisten hyväksymää leimaa todistuksen vahvistamiseen. (Tulli 2017 a)

4.7 Tavarantoimittajan ilmoitus

Tavarantoimittajan ilmoitusta (Supplier's Declaration) käytetään pääasiassa EU:n jäsenmaiden välisessä tai jäsenmaan sisäisessä kaupankäynnissä alkuperämaan osoittavana asiakirjana. Sisäkaupassa alkuperän osoittamista voidaan vaatia silloin, kun tavara on tarkoitus jälleenviedä sellaiseen tai jatkojalostettuna johonkin sopimusmaahan, jossa tavaralle annetaan tullietuuskohtelu. Tavarantoimittaja antaa ilmoituksella tiedot tavarankäytön alkuperästä, jonka perusteella voidaan laatia etuuskohteluun oikeuttava alkuperäselvitys. Lähetyskohtainen tavarantoimittajan ilmoitus voidaan antaa kauppalaskulla tai muulla kaupallisella asiakirjalla.

Jos tavarantoimittaja toimittaa tavaraa säännöllisesti viejälle ja tavarankäytön alkuperä on aina sama, tavaroille voidaan antaa pitkäaikaisilmoitus. Tällöin tavarantoimittajan ei tarvitse laatia ilmoitusta erikseen jokaiselle kyseistä tavaraa sisältävälle lähetyskäsittelylle. Pitkäaikaisilmoitus laaditaan erilliselle asiakirjalle mallitekstien mukaan ja ilmoituksessa käytetään sitä kieltä, jota käytetään myös muissa kauppaa koskevissa asiakirjoissa. Pitkäaikaisilmoitukselle ei ole tarkkaa voimassaoloaikaa, vaan tavarantoimittaja voi päättää siitä Tullin määrittämien aikarajojen sisällä; ilmoituksen voimassaolon tulee alkaa aikaisintaan 12 kuukautta ennen ilmoituksen laatimispäivää tai 6 kuukautta laatimisen jälkeen ja ilmoitus voi olla voimassa enintään 24 kuukautta.

Alkuperäselvitysketjun tulee aina olla aukoton ja sen tulee kattaa kaikki tavarankäytön toimitustapahtumat aina valmistajalta ulkokaupan viejälle ja tavarankäytön vastaanottajalle asti. Tulli valvoo alkuperäselvityksiä ja voi tarkastaa myös tavarantoimittajan ilmoituksen jälkikäteen. Mikäli ilmoitus on laadittu väärin perusteella, myös sen pohjalta laadittu alkuperäselvitys on perusteeton. Tällöin vientimaan Tulli ilmoittaa myös tuontimaan Tulliinkin, että selvitys on pätemätön eikä sitä voida käyttää tullietuuden myöntämiseen. (Tulli 2017 j)

5 EMPIIRINEN TUTKIMUS

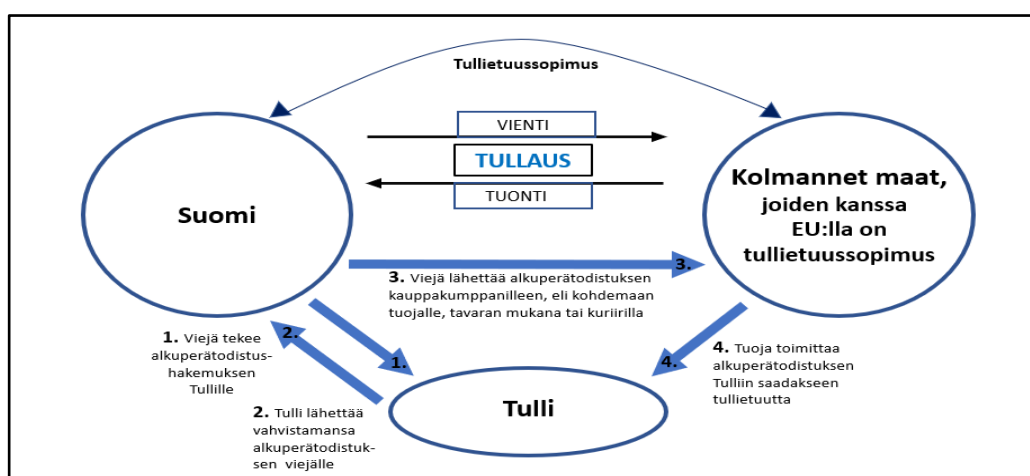
Tästä luvusta alkaa opinnäytetyön empiirinen osuus. Se alkaa teoreettisen viitekeh-
 yksen esittelystä, jonka jälkeen käydään läpi tutkimukseen käytetyt tutkimusme-
 netelmät ja aineistonkeruumenetelmät. Lisäksi luvussa kerrotaan tutkimuksen
 suunnitteluprosessista sekä esitellään tutkimukseen osallistuneet henkilöt.

5.1 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehysessä avataan ulkomaankaupan menette-
 lyitä ja sopimuksia sekä perehdytään erilaisiin alkuperätodistuksiin ja niiden käyt-
 tötarkoituksiin. Teoria on koottu tutkimuskysymykseen oleellisesti liittyvistä aihe-
 kokonaisuuksista, joiden tarkoituksena on helpottaa tutkimuksen ydinaiheen ym-
 märtämistä ja syventää näkökulmaa. Lisäksi se esittää tutkimukseen käytettävän
 näkökulman. (Kananen 2015, 112; Kananen 2010, 21) Teoreettinen viitekehys
 koostuu kolmesta teoriakokonaisuudesta:

1. Ulkokauppa
2. Tullietuussopimukset
3. Alkuperätodistukset

Kuvio 1 tiivistää ulkokaupan prosessin, kun osapuolina ovat suomalainen viejä ja
 tullietuussopimuksen piiriin kuuluva kolmannen maan tuoja. Sen lisäksi kuviossa
 on havainnollistettu myös alkuperätodistusten käsittelyprosessia.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys, ulkokaupan prosessi

Liite 1 tarkentaa Tullin myöntämien alkuperätodistusten käyttöä ja soveltamista. Taulukkoon on koottu maakohtaisesti hyväksyttävät alkuperäselvitysmuodot, huomioitavat edellytykset sekä selvitysten voimassaoloajat. Tullin vahvistamille alkuperätodistuksille ei ole arvorajaa, mutta viejän laatimille alkuperäilmoituksille on. Ilmoitusten arvorajaan vaikuttavat valtuutetun viejän lupa sekä rekisteröidyn viejän lupa.

Teoreettinen viitekehys on tiivistelmä tai katsaus tutkittavaa aihetta selittävästä teoriasta. Teoriaosuudessa esitellään tutkittavaan aiheeseen liittyvä tieto mallien, teorioiden ja aiemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta, eli käytetään tietoa, jota tutkittavasta aiheesta on jo olemassa. Teorian tulee olla kiinteästi kytköksissä myös tutkimusongelmaan, jolloin sitä voidaan käyttää oman tutkimuksen tukena. (Kananen 2015, 112–115) Teorian esittämiseen on kaksi tapaa. Klassinen esitystapa on näistä yleisempi, jossa teoriaosuus ja empiirinen osuus esitetään peräkkäin erillisinä osina. Toinen esitystapa on rinnakkainen malli, jossa teoria ja empiria kiedotaan yhteen ja niitä esitetään työssä limittäin. (Kananen 2010, 44–45)

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusta aloittaessa tulee valita siinä käytettävä tutkimusmenetelmä. Menetelmä voi olla laadullinen (kvalitatiivinen) tai määrällinen (kvantitatiivinen). Tutkimusmenetelmän valinnan perustana toimii tutkimuskysymys ja -ongelma sekä halutun ratkaisun luonne. Tutkimusmenetelmään sisältyvät myös tutkimukseen käytettävät aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät. Käytettävää menetelmää valittaessa valitaan siis kokonaisuus, jonka avulla tutkimusongelmaan pyritään tuottamaan ratkaisu. Samalla määritellään myös, miten ja millä keinoilla ratkaisun tuottaminen tapahtuu. Yksi pääsääntö tutkimusmenetelmän valintaan on, että mitä vähemmän tietoa aiheesta on saatavilla, sitä todennäköisemmin valitaan laadullinen ote. (Kananen 2015, 63–65)

Kvalitatiivista tutkimusta käytetään siis erityisesti silloin, kun tutkittavasta aiheesta ei ole tietoa tai aiempia tutkimuksia. Menetelmä soveltuu käytettäväksi myös silloin, kun tutkimuksesta halutaan syvälinen näkemys, laaja ja kokonaisvaltainen

kuvaus tai halutaan luoda uusia teorioita ja hypoteeseja. (Kananen 2010, 41) Tutkimuksen kohdejoukon tulee olla tarkoitukseen soveltuva ja kohdejoukon henkilöiden tulee tuntea tutkittava aihe. Heillä tulisi kuitenkin olla erilainen näkökulma tutkittavaa asiaa kohtaan, jotta tietoa saadaan kerättyä mahdollisimman kattavasti ja laajasti. Kohdejoukon suuruuden määrittää tutkimuksen aineisto sen kylläntymisen, eli saturaation kautta. Tutkimukseen tulee kerätä aineistoa niin paljon, että tutkimuskysymykseen saadaan vastaus ja tutkimusongelmaan ratkaisu, eikä uudesta aineistosta saataisi enää uutta tietoa. (Kananen 2015, 128–129) Tärkeimpiä tiedonkeruumenetelmiä kvalitatiivisen tutkimuksen suorittamiseen ovat havainnointi (osallistuva, osallistava, suora tai piilohavainnointi), teemahaastattelu (yksilö-, ryhmä-, tai focus group -haastattelu) sekä kirjalliset aineistot (tekstit, kuvat, videot, äänitteet), jotka antavat tutkijalle lisätietoja tutkittavasta aiheesta toimien samalla tutkimuksen aineistopohjana. Kaikkien kvalitatiivisten tiedonkeruumenetelmien tavoitteena on saada mahdollisimman syvä ja laaja ymmärrys tutkittavasta aiheesta eri näkökulmista katsottuna. (Kananen 2010, 48–54, 62)

Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttäminen taas edellyttää, että tutkittavasta aiheesta on jo olemassa olevaa tietoa, teorioita ja tutkimuksia. Määrällisen tutkimuksen taustalla on yleensä hypoteesin testaaminen sekä teorioiden ja mallien soveltaminen käytäntöön erilaiset muuttujat huomioon ottaen. Määrällistä tutkimusta koskeva populaatio on usein niin suuri, ettei kaikki kohderyhmän jäseniä voida ottaa mukaan tutkimukseen. Siksi kohderyhmästä valitaan otos, joka kuvaa kohderyhmää. Otannan tulee olla tarpeeksi laaja, jotta tutkimusta voidaan pitää luotettavana, eli reliaabelina. Suuren tutkimukseen osallistuvan joukon takia yleisin tiedonkeruumenetelmä on kyselylomake (esimerkiksi postikysely tai nettikysely). Lomake muodostuu tarkoista ja yksityiskohtaisista kysymyksistä, joista saadaan numeraalista tietoa. (Kananen 2010, 74–78) Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset analysoidaan laskennallisesti ja luvuista voidaan luoda erilaisia havainnollistavia tilastoja. (Jyväskylän yliopisto 2015)

Kvantitatiivisen tutkimuksen suunta on teoriasta käytäntöön (deduktio) ja saadut tulokset on mahdollista koota matriisiksi, joka tiivistää koko tutkimuksen. Kvalitatiivinen tutkimus sen sijaan suuntaa päinvastaisesti käytännöstä teoriaan (induktio)

ja pyrkimyksenä on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja vastata kysymykseen ”miten?”. (Kananen 2010, 76)

Opinnäytetyön tutkimuksessa käytettäväksi menetelmäksi valittiin jo alkuvaiheessa laadullinen tutkimusmenetelmä. Tutkimukseen haluttiin saada uutta tietoa mahdollisimman laajasti ja syvällisesti, jotta tutkittavaa aihetta olisi mahdollista ymmärtää paremmin. Valintaan vaikutti myös se, että aihe on uusi eikä siitä ole vielä paljon tietoa tai aiemmin toteutettuja tutkimuksia.

5.3 Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin kvalitatiivisista menetelmistä teemahaastattelut, sillä sen etuna pidettiin vuorovaikutusta ja mahdollisimman kattavan tiedon saamista. Lisäksi menetelmän avulla kysymykset pystyttiin rajaamaan tarkasti koskemaan tutkittavaa aihetta, mutta tarvittaessa lisäkysymysten esittäminen oli myös mahdollista. Tutkimuksen teemahaastatteluiden tukena käytettiin haastattelulomaketta (Liite 2).

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, joka on kohdennettu teoreettisen viitekehyksen teemoihin. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017) Sitä käytetään aineistonkeruumenetelmänä etenkin silloin, kun tutkittava aihe on yleisesti tuntemattomampi tai siitä ei ole olemassa paljon tietoa. Puolistrukturoitu menetelmä tarkoittaa, että haastattelua koskevista teemoista mietitään etukäteen kysymyksiä, mutta niiden ei tarvitse olla valmiiksi muotoiltuja, eikä niitä tarvitse esittää tietyssä järjestyksessä. Haastattelun on tarkoitus olla väljä ja edetä omalla painollaan. Tavoitteena on keskustelunomainen tilanne, jossa tutkija keskustelee haastateltavan kanssa ennalta suunnitelluista teemoista. Valmiit kysymykset tukevat haastattelijaa, jotta aiheesta keskustelua voidaan jatkaa sujuvasti. Teemahaastattelun onnistuminen edellyttää sekä haastattelijalta että haastateltavalta aihealueen tunteista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 a)

5.4 Tutkimuksen suunnittelu

Tutkimus tulee aloittaa ajankohtaisen ja itseä kiinnostavan aiheen valinnasta. Eri-laisia ideoita ja aihealueita yhdistelemällä aiheeksi valikoitui lopulta alkuperätodis-tusten sähköistyminen. Aiheen laajuuden vuoksi se rajattiin koskemaan Suomen näkökulmaa.

Tutkimus aloitettiin aiheeseen perehtymisellä ja tutkimussuunnitelman laatimisella. Suunnitelmassa pohdittiin tutkimuskysymystä ja -ongelmaa, teoriaosuuden sisäl-töä, tutkimukseen käytettäviä menetelmiä sekä opinnäytetyön aikataulua. Tämän jälkeen kirjoitettiin teoreettinen viitekehys, joka koostui kolmesta aihekokonaisuu-desta. Tämän jälkeen perehdyttiin vielä empirian metodologiaan ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä ja aineis-tonkeruumenetelmäksi teemahaastattelut. Haastattelukysymykset mietittiin val-miiksi ja niistä tehtiin haastattelulomake. Lomaketta käytettiin haastattelun tukena ja se lähetettiin haastateltaville 2–7 päivää etukäteen. Kaikki tutkimuksen viisi haastattelua suoritettiin puhelinhaastatteluina.

5.5 Tutkimukseen osallistuvat henkilöt

Tutkimukseen valittiin haastateltavaksi henkilöitä, joiden työtehtäviin kuuluu jol-lain tapaa alkuperätodistusten käsittely. Haastateltavat pyrittiin valitsemaan käsit-telyn eri vaiheista, jotta tutkimustuloksiin saataisiin mahdollisimman monipuoli-sesti uutta tietoa eri näkökulmista.

Haastateltava A: Haastateltava A on ammatiltaan tullilylitarkastaja ja toimii yritys-neuvojana Tullissa. Haastateltava neuvoo yritysasiakkaita muun muassa vientitul-lauksen ja vientiin liittyvien alkuperäasioiden kanssa. Tämän lisäksi haastateltava toimii yritysneuvonnan vientitiimin vetäjänä. Haastateltava on työskennellyt Tul-lissa 25 vuotta, joista 15 vuotta viennin asiantuntijatehtävissä.

Haastateltava B: Haastateltava B toimii vientitiimin johtajana huolintaliikkeessä. Yrityksen asiakkaita ovat vienti- ja tuontiyrietykset, muut huolintaliikkeet sekä muut

mahdolliset tavaranhaltijat. Haastateltavan vastuualueisiin kuuluvat vientiin ja pasitukseen liittyvien asiakirjojen laatiminen ja käsittely sekä vientitullausten tekeminen. Haastateltava käsittelee alkuperätodistuksia viennissä toimien viejän edustajana. Haastateltavalla on 5 vuoden työkokemus huolintaan ja ulkomaankauppaan liittyvistä työtehtävistä. Nykyisessä työtehtävässään haastateltava on toiminut 2 vuoden ajan.

Haastateltava C: Haastateltava C toimii alueellisen kauppakamarin toimistopäällikkönä. Työtehtäviin kuuluvat ulkomaankaupan asiakirjojen käsittely, kuten alkuperätodistusten ja muiden kaupallisten asiakirjojen vahvistaminen sekä ATA carnet-asiakirjojen laatiminen. Haastateltava on työskennellyt kauppakamarilla 28 vuotta. Haastateltava on käsitellyt alkuperätodistuksia koko uransa ajan ja näin myös nähnyt niitä koskevan digitalisaation, kun paperisesta asiakirjasta siirryttiin sähköisen palvelun käyttöön.

Haastateltava D: Haastateltava D toimii suuren teollisuusyrityksen ostajana. Työtehtäviin kuuluvat varaosien ja komponenttien tilaaminen tavarantoimittajilta, tarvittavien asiakirjojen laatiminen ja käsittely, tuontitullaus sekä ostolaskujen käsittely. Haastateltava käsittelee alkuperätodistuksia ja -ilmoituksia tuonnin yhteydessä ja hankkii tarvittaessa ostetusta tavarasta tavarantoimittajan ilmoituksia ja pitkäaikaisilmoituksia yrityksen vientiä varten. Haastateltava on työskennellyt aiemmin teollisuusalalla tuotannon työntekijänä 2 vuotta ja toiminut nykyisessä tehtävässään myös 2 vuotta.

Haastateltava E: Haastateltava E toimii huolintaliikkeen tullauspäällikkönä. Haastateltava on erikoistunut merituontiin ja tuontihuolintaan, mutta vastuualueisiin kuuluu monipuolisesti erilaiset tullaustoimintaan liittyvät asiat, yrityksen lupien hakeminen, työntekijöiden kouluttaminen, sekä lähetysten vienti- ja tuontitullausten hoitaminen. Alkuperätodistuksia haastateltava käsittelee tuonnissa tuojan edustajana. Haastateltava on työskennellyt ulkomaankauppaan liittyvissä tehtävissä noin 19 vuoden ajan ja nykyisessä tehtävässään haastateltava on toiminut 6 vuotta. Pääasiallisesti työtehtävät koko uran ajalta ovat keskittyneet tuontiin ja siihen liittyviin asioihin.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi haastatteluiden tutkimustulokset. Kaikkien haastatteluiden tukena käytettiin haastattelulomaketta (Liite 2). Haastattelut suorettiin puhelimitse, jonka jälkeen ne litteroitiin tekstiksi referoivaa litterointimenetelmää käyttäen. Litterointi tehtiin haastattelulomakkeille ensin erikseen jokaisesta haastattelusta. Sen jälkeen ne koottiin vielä yhteen erilliselle haastattelulomakkeelle. Litteroitujen haastatteluiden pohjalta johdettiin tutkimuksen tulokset. (Tietoarkisto 2016) Tutkimustulokset esitetään haastattelulomakkeen otsikoiden mukaisessa järjestyksessä.

6.1 Alkuperätodistusten käsittely

Kaikki viisi haastateltavaa käsittelivät alkuperätodistuksia työssään. Kolme haastateltavaa käsitteli niitä vientivaiheessa ja kaksi haastateltavaa tuontivaiheessa. Yksi haastateltavista teki alkuperätodistushakemuksia työssään ja kaksi haastateltavista käsitteli niitä tuontitullauksen yhteydessä. Lisäksi kaksi haastateltavista on vahvistanut alkuperätodistuksia työssään. Neljä viidestä haastateltavasta oli kohdannut työssään erilaisia tullietuuksiin oikeuttavia alkuperätodistuksia. Näistä neljästä haastateltavasta kaksi oli myös hakenut tullietuuksia alkuperätodistuksella tuonnin yhteydessä. Kaikki neljä kertoivat yleisimmäksi tullietuuteen oikeuttavaksi alkuperäselvitysmuodoksi kauppalaskulle laaditun alkuperäilmoituksen. Alkuperätodistuksista yleisimpiä olivat laajasti sovellettava EUR.1-todistus ja Turkin A.TR-todistus. Kolme neljästä tullietuuksiin oikeuttavia alkuperätodistuksia käsittelevästä haastateltavasta oli kohdannut muita alkuperätodistuksia työssään vain harvoin. Kaikki viisi haastateltavaa olivat tietoisia myös EU:n yleisestä alkuperätodistuksesta ja kolme viidestä käsitteli todistusta työssään.

Kaikki neljä Tullin myöntämiä alkuperätodistuksia käsittelevästä haastateltavasta oli kohdannut käsittelyprosessissa jotain haasteita tai ongelmia. Kaksi haastateltavista kertoi haasteeksi todistuksen vahvistamisen työläyden, koska paperinen hakemuslomake tulee toimittaa Tullille vahvistettavaksi. Vahvistus vaatii joko ajanvarauksen tai lomakkeen postituksen, joka vie paljon aikaa. Kaksi neljästä haastateltavasta koki ongelmaksi sen, että todistusta ei ole toimitettu ajoissa, jotta se ehtisi

mukaan tuontitullaukseen. Joissain tapauksissa alkuperätodistus oli myös puuttunut jopa kokonaan. Haastateltavat kokivat tämän lisäävän työmäärää ja aiheuttavan ylimääräisiä kuluja, koska tullietuuksia tulee hakea jälkikäteen erikseen. Kolme neljästä haastateltavasta oli sitä mieltä, että Tullin alkuperätodistusten käsittelyn sähköistäminen tekisi käsittelystä sujuvampaa. Kaksi neljästä kertoi myös, että viejien parempi tietoisuus alkuperätodistuksista ja niiden käyttötarkoituksista sujuvoittaisivat käsittelyprosessia.

Yksi kolmesta EU:n yleistä alkuperätodistusta käsittelevästä haastateltavasta oli kohdannut käsittelyssä teknisiä haasteita. Alkuperätodistuksen käsittely e-Vienti-asiakirjat -palvelussa sujui helposti, mutta vahvistettu todistus ei tulostunut kunnonla vaan vahvistuksen allekirjoitus jäi ulos paperilta. Ongelma kuitenkin korjaantui selaimen ja tulostusvalikon asetuksia muuttamalla. Kaksi kolmesta haastateltavasta ei kokenut todistukseen käsittelyyn liittyvän mitään haasteita.

6.2 Digitalisaatio

Kaikki viisi haastateltavaa pitivät digitalisaatiota sekä työtehtävien ja menettelyiden sähköistymistä hyvänä asiana, joka nopeuttaa ja helpottaa työntekoa. Kaikki haastateltavat uskoivat, että digitalisaatio tulee lisääntymään omalla alalla ainakin jossain muodossa. Yksi haastateltavista mainitsi, että sähköisiin tietojärjestelmiin tulisi tulevaisuudessa saada täytettyä yhä enemmän tietoa automaattisesti, jotta manuaalinen näppäily vähenisi ja se ei kuluttaisi turhaa aikaa.

Digitalisaation vaikutukset koettiin myönteisiksi. Kaksi viidestä kertoi hyödyksi paperisten asiakirjojen vähentymisen tai jopa kokonaan käytöstä poistumisen. Lisäksi kolme viidestä haastateltavasta mainitsi hyödyksi tietojen sähköisen arkistoinnin. Vanhojen asiakirjojen etsiminen jälkikäteen helpottuu huomattavasti ja säästää paljon aikaa. Lisäksi varsinainen arkistointi on huomattavasti nopeampaa ja mielekkäämpää sähköisesti kuin paperisten asiakirjojen arkistointi.

6.3 Sähköiset alkuperätodistukset

Haastateltavat eivät pitäneet todennäköisenä, että alkuperätodistuksia tultaisiin yhtenäistämään. Kaksi viidestä kertoi syyksi sen, että yhtenäistäminen vaatisi tullietuusopimusten muuttamista. Kaikki neljä Tullin alkuperätodistuksia työssään käsittelevää haastateltavaa olivat sitä mieltä, että erilaisten alkuperäilmoitusten käyttö tulee lisääntymään ja sitä kautta alkuperätodistukset tulevat vähenemään. Kolme neljästä mainitsi, että jo nyt yhä useammalla viejällä on valtuutetun viejän lupa, jolloin he käyttävät alkuperäilmoitusta todistuksen sijaan. Lisäksi kaksi viidestä kertoi, että uusissa tullietuusopimuksissa alkuperän osoittamiseen sallitaan vain alkuperäilmoitus. Tämä tulee myös yleisesti lisäämään alkuperäilmoitusten käyttöä ja vähentämään todistusten määrää.

Kolme viidestä haastateltavasta käsittelee työssään EU:n yleistä alkuperätodistusta ja heistä kaikki olivat tyytyväisiä kauppakamarin e-Vientiasiakirjat -asiointipalveluun, jonka kautta todistus voidaan käsitellä täysin sähköisesti. Kolme viidestä toivoi samankaltaista järjestelmää myös Tullin alkuperätodistusten käsittelyyn. Nämä kolme pitivät myös todennäköisenä, että Tullin alkuperätodistuksille voisi tulevaisuudessa tulla täysin sähköinen hakemus tai järjestelmä, jonka kautta ne voitaisiin myös vahvistaa sähköisesti. Yksi haastateltavista ei pitänyt ollenkaan todennäköisenä, että Tullin alkuperätodistusten käsittelyä tultaisiin sähköistämään, sillä myös se vaatisi muutoksia tullietuusopimuksiin.

Kaikki viisi haastateltavaa olivat sitä mieltä, että alkuperätodistusten sähköinen käsittely vaikuttaisi tai on jo vaikuttanut prosessiin positiivisesti. Neljä viidestä käsittelee työssään Tullin alkuperätodistuksia ja kaikki heistä olivat sitä mieltä, että niiden sähköistyminen helpottaisi ja nopeuttaisi käsittelyä. Lisäksi kaikki neljä pitivät alkuperäilmoitusta todistusta helpompana alkuperän osoittamistapana, sillä niitä ei tarvitse erikseen vahvistaa Tullissa. Kolme neljästä kertoi hyödyksi myös sen, että ilmoituksen sisältäviä asiakirjoja voidaan käsitellä ja välittää eteenpäin sähköisessä muodossa. Haastateltavista kolme käsittelee työssään EU:n yleisiä alkuperätodistuksia ja kaikki käsittelevät niitä sähköisesti jossain vaiheessa. Yksi hakee todistuksia sähköisesti ja yksi arkistoi ne sähköisesti tulevaa käyttöä varten. Kaikki kolme

kertoivat, että todistusten käsittely on helpottunut ja nopeutunut huomattavasti e-Vientiasiakirjat -palvelun myötä.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että alkuperätodistusten sähköistymiseen liittyy samoja riskejä kuin internetin käyttöön yleisestikin. Kaikki viisi haastateltavaa kertoivat riskiksi tietoturvallisuuteen liittyvät asiat. Neljä viidestä sanoi todistusten väärinkäytön olevan riski. Kaksi lisäsi tähän myös sen, että alkuperäisen asiakirjan tunnistaminen voi vaikeutua sähköisen käsittelyn myötä. Kolme viidestä piti hakkerointia riskinä.

7 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ANALYSOINTI

Tässä luvussa käydään läpi tutkimustuloksista johdetut johtopäätökset. Tämän jälkeen selvitetään opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuutta ja tutkimuksen hyötyjä alkuperätodistuksia käsitteleville yrityksille. Lopuksi vielä pohditaan opinnäytetyöprosessia ja esitetään jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Johtopäätökset ja analysointi

Tutkimuksen tarkoitus oli löytää vastaus päätutkimuskysymykseen ja siitä johdettuun tutkimusongelmaan. Päätutkimuskysymys oli ”Millainen vaikutus digitalisaation lisääntymisellä on alkuperätodistuksiin nyt ja tulevaisuudessa?” ja tutkimusongelma ”Miten alkuperätodistusten käsittely muuttuu digitalisaation myötä?”. Tutkimus aloitettiin tutkimusaiheeseen ja sen kontekstiin perehtymisellä teoriaosuudessa, jonka jälkeen tutkimusaiheesta toteutettiin kvalitatiivinen tutkimus teema-haastatteluiden avulla. Haastatteluista saatiin kattavasti tietoa alkuperätodistusten käsittelystä, digitalisaatiosta sekä sähköisistä alkuperätodistuksista. Tutkimustulosten pohjalta johdettiin tutkimuksen johtopäätökset.

Alkuperätodistusten sähköistyminen vaikuttaisi myönteisesti ulkomaankaupan menettelyihin, sillä sähköinen käsittely säästäisi aikaa ja vaivaa. Kauppakamarin e-Vientiasiakirjat -palveluun ollaan oltu erittäin tyytyväisiä ja vastaavaa kaivattaisiin myös Tullin alkuperätodistuksille, sillä nykyinen vahvistamisprosessi koetaan työlääksi. Tämän lisäksi Tullin asiakaspalvelua on supistettu ja useat toimipisteet edellyttävät ajanvarausta palvelun saamiseksi. Alkuperätodistusten sähköistymisestä hyötyisivät etenkin ne viejät, jotka toimivat kaukana Tullin toimipisteistä. Heillä ei ole mahdollisuutta käydä vahvistamassa todistuksia paikan päällä, vaan ainoa vaihtoehto on hakemuksen toimittaminen postitse. Tällöin vahvistetun alkuperätodistuksen saaminen voi kestää useita päiviä.

Tärkein haastatteluista ilmi käynyt asia oli se, että vaikka Tullin alkuperätodistusten käsittelyn sähköistäminen olisi suuresti toivottua, nykyisen käsittelytavan muuttaminen sähköiseksi olisi todella haasteellista tai jopa mahdotonta. Alkuperätodistuk-

sen käsittelyyn liittyvät menettelyt ja toimintatavat on määritelty jokaisessa tullietuussopimuksessa erikseen. Kaikissa alkuperätodistuksia koskevissa sopimuksissa edellytetään, että alkuperätodistushakemus tulee toimittaa alkuperäisenä paperiversiona Tullin vahvistettavaksi ja vain alkuperäistä paperiversiota vastaan voidaan myöntää tullietuuksia. Käsittelyn muuttaminen sähköiseksi vaatisi muutosta jokaiseen sopimukseen, mikä tarkoittaisi lukuisia neuvotteluita EU:n ja sopimusmaiden välillä. Neuvottelut tulisivat viemään useita vuosia ja olisi hyvin todennäköistä, että kaikki sopimusmaat eivät hyväksyisi menettelymuutoksia. Jotkin kaukaiset maat eivät ole yhtä valistuneita sähköisten asiakirjojen käytöstä kuin länsimaat, koska digitalisaatio ei ole siellä yhtä laajasti levinnyt suuntaus. Vaikka todistusten sähköinen käsittely ei ole mahdollista, niitä skannataan kuitenkin paljon. Näin todistuksesta voidaan lähettää kopio eteenpäin sähköisessä muodossa, mutta sitä ei voida käyttää tullietuuksien hakemiseen. Skannattu kopio voidaan myös arkistoida sähköisesti.

Uusissa tullietuussopimuksissa alkuperäselvitysmuodoksi hyväksytään vain alkuperäilmoitus, eikä niihin sovelleta enää alkuperätodistuksia. Tämän lisäksi GSP-sopimuksessa luovutaan alkuperätodistuksen käytöstä kokonaan siirtymäajan jälkeen ja tilalle tulee alkuperävakuutus. Alkuperätodistusten sähköistymistä todennäköisempää on siis se, että niiden käyttö tulee tulevaisuudessa vähentymään tai loppumaan jopa kokonaan ja ne korvataan määrämuotoisilla alkuperäilmoituksilla. Silloin myöskään Tullin vahvistusta ei enää tarvittaisi, vaan viejät pystyisivät laatimaan kaikki alkuperäselvitykset itse hakeutumalla tarvittaessa valtuutetuksi viejäksi tai rekisteröidyksi viejäksi.

Valtuutetun viejän lupaa suositellaan kaikille vientiyrityksille ja etenkin niille, joilla on vientiä EUR.1-todistusta soveltaviin maihin. Luvan avulla todistus voidaan useimmissa tapauksissa korvata viejän laatimalla alkuperäilmoituksella, jota ei tarvitse erikseen vahvistaa Tullissa. Ilmoitus laaditaan yleensä yrityksen toiminnanohjausjärjestelmän kautta kauppalaskulle, eli sen sähköinen käsittely on yleistä. Lisäksi erilaisten alkuperäilmoitusten avulla tullietuuteen oikeuttava alkuperäselvitys on tarvittaessa mahdollista antaa hyvinkin nopeasti. Alkuperäilmoitusten lisäksi valtuutetun viejän on mahdollista vahvistaa Turkin A.TR-todistukset itse. Nämä

viejän laatimat alkuperäilmoitukset ja A.TR-todistuksen itsevahvistamiset ovat lisääntyneet ja näin osaltaan vähentäneet Tullissa vahvistettavien alkuperätodistusten käyttöä. Rekisteröidyn viejän lupa kannattaa hakea, jos yrityksellä on vientiä Kanadaan tai kaupankäyntiä GSP-maiden kanssa. Rekisteröityjen viejien laatimat alkuperäilmoitukset tulevat myös tulevaisuudessa lisääntymään uusien tullietuusso-
pimusten myötä.

Haastatteluista selvisi, että tavaran alkuperään liittyvät asiat ovat useille viejille haasteellisia. Tavaran alkuperämaa ja viennin lähtömaa mielletään samaa tarkoittavaksi, vaikka näin ei todellisuudessa ole vaan ne ovat kaksi täysin erillistä asiaa. Myöskään se, että tavara on tullattu EU:ssa vapaaseen liikkeeseen ei tarkoita, että se välttämättä olisi EU:n alkuperää. Myös tahallista väärinkäyttöä tullietuuskien toivossa on ilmennyt. Tavara on esimerkiksi saatettu lähettää ensin johonkin tullietuusso-
pimusmaahan ja käyttää tätä kyseistä maata tavaran alkuperämaana, vaikka todellisuudessa se olisi valmistettu jossain toisessa maassa. Tavaraa huolin-
nassa tai tullauksessa käsittelevät henkilöt joutuvat usein neuvomaan viejiä alkupe-
rään liittyvissä asioissa varmistuakseen siitä, että tullaus tehdään oikein eikä tava-
roille myönnetä etuuksia väärin perustein.

Alkuperätodistusten käyttöön liittyi myös paljon tietämättömyyttä niin viennin kuin tuonnin osalta. Viennissä tiedon puutteeseen liittyviä haasteita olivat esimerkiksi tilanteet, joissa viejä ei tiennyt ollenkaan alkuperätodistuksesta tai hän ei ollut ta-
junnut, että siihen tarvitaan Tullin kirjallinen vahvistus, jotta sitä voidaan käyttää. Myös alkuperätodistushakemuksen puutteellinen täyttäminen koettiin haasteeksi, koska todistusta ei voida vahvistaa tietojen puuttuessa. Jotkin kohdemaat ovat hy-
vin tarkkoja alkuperätodistuksen sisällöstä ja pienikin puute tai virhe voi aiheuttaa sen, ettei tullietuuksia myönnetä. Tuonnissa ilmi oli tullut tilanteita, joissa tuojalle oli toimitettu tullietuuteen oikeuttava alkuperätodistus, mutta hän ei ollut tiennyt todistuksen käyttötarkoitusta. Tullietuus voi jäädä myös lunastamatta siksi, ettei tuoja ole tajunnut pyytää siihen oikeuttavaa alkuperätodistusta viejältä.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan pääasiallisesti reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten pysyvyyttä ja tutkimuksen toistettavuutta. Tutkimus on reliaabeli silloin, jos tutkimus toistettaisiin ja saadut tutkimustulokset olisivat samat kuin ensimmäisellä kerralla. Validiteetti puolestaan selvittää tutkimuksen pätevyyttä, eli vastaavatko tulokset tutkimuskysymykseen ja ovatko tuloksista johdetut johtopäätökset tulkittu oikein. Nämä luotettavuuskäsitteet sisältävät myös alakäsitteitä, joiden tarkoituksena on selvittää tutkimusprosessin aikana tehtyjä ratkaisuja ja niiden perusteltavuutta. (Kananen 2015, 343) Empiiristä tutkimusta voidaan pitää reliaabelina. Tutkimustuloksissa ilmeni samankaltaisia vastauksia ja näin ollen niitä ei voida pitää sattumanvaraisina. Tutkimustulokset olisivat todennäköisesti myös samat, jos tutkimus toistettaisiin. Tullin alkuperätodistusten sähköistäminen olisi erittäin haasteellinen prosessi. Se edellyttäisi sopimusehtojen muuttamista jokaisessa tullietuussopimuksessa, mikä veisi useita vuosia aikaa. Todennäköistä olisi myös, etteivät kaikki sopimusmaat hyväksyisi käsitteilyn muuttamista sähköiseksi.

Tutkimusta voidaan pitää myös validina, sillä se vastasi tutkimuskysymykseen ja ratkaisi tutkimuskysymyksestä johdetun tutkimusongelman. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että haastateltavat olivat alan asiantuntijoita ja heillä oli laajaa tietämystä aiheesta.

Kvalitatiivisen tutkimuksen pätevyyskriteerejä ovat tutkimuksen luotettavuus ja totuudellisuus, siirrettävyys ja sovellettavuus, riippuvuus sekä vahvistettavuus. Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset vastaavat tutkittavaa ilmiötä totuudenmukaisesti. Sitä arvioidaan dokumentaation tarkkuudella ja sitä kautta johtopäätösten ristiriidattomuudella. Tutkimuksen siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimustulosten sovellettavuutta toiseen tilanteeseen tai kohteeseen. Riippuvuus arvioi osin samoja asioita kuin luotettavuus, eli johtopäätösten tulkintojen oikeellisuutta. Vahvistettavuudella arvioidaan koko aineiston ja tulkintojen luotettavuutta ja tiedon paikkansapitävyyttä. (Kananen 2015, 352–355)

Saturaatiolla arvioidaan tutkimuksen kylläntymistä. Laadullisen tutkimuksen kohdejoukkoa ei voida määritellä etukäteen, vaan sen suuruus määräytyy kylläntymisellä. Kun tutkittavien vastaukset toistavat samoja asioita, eivätkä ne enää tuo uutta tietoa, on saavutettu saturaatiopiste. Ilman saturaatiota tuloksia voidaan pitää sattumanvaraisina, jolloin tutkimus ei ole pätevää. (Kananen 2015, 352–355) Haastattelussa ilmeni samankaltaisia vastauksia ja haastateltavat olivat asioista pääosin keskenään samaa mieltä. Tutkimustulokset saavuttivat siis selkeitä saturaatiopisteitä ja uusista haastatteluista ei todennäköisesti olisi saatu enää uutta tutkimuksen kannalta merkittävää tietoa.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös sen eettisyys. Eettinen tutkimus noudattaa hyvää tutkimuskäytäntöä työn jokaisessa vaiheessa. Hyvän tutkimuskäytännön keskeisiä asioita ovat rehellisyys, huolellisuus, eettisten tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmien käyttö, vastuullisuus, muiden tutkijoiden töiden kunnioittaminen asianmukaisilla lähdeviittauksilla sekä tietosuojaa koskevien asioiden noudattaminen. (Kananen 2015, 125–126) Jos tutkimukseen osallistuu tutkittaviksi henkilöitä, heille tulee kertoa tutkimukseen oleellisesti liittyvät asiat ja tutkimuksen kulku. Tutkijan tulee myös huolehtia tuloksia julkistaessaan tutkittavien henkilöiden luottamuksellisuudesta ja anonymiteetistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 b) Tutkimus toteutettiin eettisten käytäntöjen mukaisesti ja sen aineistona käytettiin luotettavia ja ajankohtaisia kirjoja sekä verkkolähteitä. Ulkomaankaupan menettelyt ovat muuttuneet paljon viime vuosien aikana sähköistyneiden prosessien vuoksi ja siksi työssä on käytetty paljon verkkolähteitä, koska uusinta tietoa on vaikeaa löytää kirjoista. Näin pyrittiin myös varmistamaan tiedon ajankohtaisuus. Työssä käytetyt lähteet on merkitty lähdeluetteloon ja muiden teksteihin viitattaessa käytetty asianmukaisia lähdeviitteitä. Muiden töitä ei myöskään ole plagioitu. Kaikki haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja heidän anonymiteettiään kunnioitetaan.

7.3 Tutkimukset hyödyt ja jatkotutkimusehdotukset

Empiirisestä tutkimuksesta kävi ilmi, että vienti- ja tuontitehtävissä toimiville henkilöille alkuperätodistusten käyttö ei välttämättä ole aina selkeää ja niistä ei tiedetä

tarpeeksi. Tietämättömyyden takia etuusia jää käyttämättä ja tämä aiheuttaa turhaa rahanmenoa yritykselle. Tähän opinnäytetyöhön on koottu yhteen tietoa kaikista alkuperäselvitysmuodoista ja niiden soveltamismahdollisuuksista. Teoreettisessa viitekehyksessä avataan kattavasti myös erilaisia tullietuus sopimuksia, joissa hyväksyttävät alkuperäselvitysmuodot on määritelty. Opinnäytetyötä voidaan käyttää alkuperätodistusten tietopakettina. Työstä on hyötyä etenkin kaikille kolmansien maiden kanssa kauppaa harjoittaville vienti- ja tuontiyrityksille.

Opinnäytetyötä tehdessä havaitsin kaksi mielenkiintoista jatkotutkimusehdotusta tutkimukselleni. Ensimmäinen niistä koskee EU:n komission uutta REX-järjestelmää, joka otettiin käyttöön vuoden 2017 alussa. GSP-maat tulevat siirtymään järjestelmän käyttöön asteittain. Rekisteröitymisen myötä Form A-alkuperätodistus tulee poistumaan käytöstä, kun se korvataan määrämuotoisella alkuperävakuutuksella. Tätä muutosta ja sen vaikutuksia voisi olla mielenkiintoista tutkia maiden siirtymäajan jälkeen.

Toinen jatkotutkimusehdotus ei suoranaisesti liity tekemääni tutkimukseen, mutta tuli ilmi sitä tehdessä. Kauppakamari mahdollisti alkuperätodistustensa sähköisen käsittelyn vuonna 2013. Heidän myöntämä ATA carnet –tulliasiakirja käsitellään kuitenkin edelleen paperisessa muodossa, mutta käsittelyä ollaan mahdollisesti muuttamassa sähköiseksi lähivuosina. Myös tähän muutokseen liittyvä tutkimus voisi olla mahdollinen ja hyödyllinen.

7.4 Opinnäytetyön itsearviointi

Opinnäytetyö oli mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Opin paljon projektin tekemisestä ja työvaiheiden aikatauluttamisesta. Työni aikataulu oli kiireinen, mutta hyvin hallittu ja kirjoittaminen eteni tasaiseen tahtiin. Valittu aihe oli itseäni kiinnostava ja ajankohtainen, minkä ansiosta opinnäytetyön tekeminen pysyi mielekkäänä koko prosessin ajan. Myös aiheen rajaus oli onnistunut, sillä siinä riitti tutkittavaa, mutta ei kuitenkaan ollut liian laaja toteutettavaksi. Suurin haaste oli tutkimuskysymyksen muotoilu. Idea siihen oli selvillä jo alussa, mutta kysymyksen rajaaminen ja muotoilu ideaa vastaavaksi oli yllättävän haasteellista.

Teoreettinen viitekehys on koottu monipuolisista ja relevanteista lähteistä ja se etenee mielestäni selkeästi kohti tutkimuksen ydinaihetta tukien samalla hyvin myös empiiristä osuutta. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat asiantuntevia ja sain hyvin kattavat vastaukset tutkimuskysymykseen ja -ongelmaan. Haastateltavat työskentelivät alkuperätodistusten käsittelyn eri vaiheissa ja näin sain tutkimustuloksiini vastauksia useasta eri näkökulmasta. Kattavista tutkimustuloksista sain johdettua erittäin mielenkiintoisia johtopäätöksiä ja oivalsin erittäin selkeästi alkuperätodistusten suunnan tulevaisuudessa. Tutkimus myös vastasi tutkimuskysymykseen sekä ratkaisi tutkimusongelman. Tutkimustuloksista ilmeni näiden lisäksi useita muita kiinnostavia aiheeseen liittyviä seikkoja. Olen kokonaisuudessaan tyytyväinen opinnäytetyöhöni.

LÄHTEET

Cerdeira, V. 2016. Ecuador liittyy EU:n sekä Kolumbian ja Perun väliseen kauppasopimukseen. Eurooppa-neuvosto. Viitattu 7.11.2017. <http://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2016/11/11/ecuador-joins-eu-trade-agreement-columbia-peru/>

Eriksson, R. 2017. EU-Meksiko -globaalisopimuksen uudistaminen avaa ovia. Vapaasti kaupasta -blogi. Ulkoministeriö. Viitattu 6.11.2017. <https://blogit.ulkoministerio.fi/vapaastikaupasta/eu-meksiko-globaalisopimuksen-uudistaminen-avaa-ovia/>

Erling, T. 2015. Tulli – tuttu mutta tuntematon. 1. painos. Helsinki. Edita Publishing Oy.

EU 2015/2447. Komission täytäntöönpanoasetus. Euroopan komissio. Euroopan unionin virallinen lehti. Viitattu 26.9.2017. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R2447&from=fi>

EUR-Lex. 2015. Merentakaisten maiden ja alueiden assosiaatio EU:hun. Viitattu 2.11.2017. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=legissum:1105_1

Euroopan komissio. 2011. EU:n ja Korean välinen vapaakauppasopimus käytännössä. Viitattu 27.9.2017. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148311.pdf

Euroopan komissio. 2017. EU:n ja Intian huippukokous: tavoitteena strategisen kumppanuuden vahvistaminen ja yhteisen agendan edistäminen. Lehdistötiedote. Viitattu 7.11.2017. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3728_fi.pdf.

Euroopan parlamentti. 2017. Euroopan talousalue, Sveitsi ja pohjoiset alueet. Viitattu 15.9.2017. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.3.html

Euroopan unioni. 2017. Tulli. Viitattu 12.9.2017. https://europa.eu/european-union/topics/customs_fi

Eurooppa-neuvosto. 2017. Cotonoun sopimus. Euroopan unionin neuvosto. Viitattu 2.11.2017. <http://www.consilium.europa.eu/fi/policies/cotonou-agreement/>

European Commission. 2017 a. Georgia, Republic of Moldova and Ukraine. Viitattu 26.9.2017 ja 30.10.2017. https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/international-affairs/international-customs-cooperation-mutual-administrative-assistance-agreements/georgia-republic-moldova-ukraine_en

European Commission. 2017 b. Mexico. Viitattu 6.11.2017. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/mexico/>

European Commission. 2017 c. Chile. Viitattu 6.11.2017. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/chile/>

European Commission. 2017 d. Andean Community. Viitattu 7.11.2017. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/andean-community/>

European Commission. 2017 e. Mercosur. Viitattu 8.11.2017. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/mercosur/>

European Commission. 2017 f. Gulf region. Viitattu 8.11.2017. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/gulf-region/>

European Union. 2016. Ukraine and the EU. Viitattu 30.10.2017. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1937/ukraine-and-eu_en

Fintra. 2003. Vientikaupan asiakirjat. 30. painos. Helsinki. Multiprint Oy.

Juanto, L. & Saukko, P. 2014. Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. 8. painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Jyväskylän yliopisto. 2015. Määrällinen tutkimus. Viitattu 12.10.2017. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimus-strategiat/maarallinen-tutkimus>

Jääskinen, N. 2007. Euroopan Unioni – Oikeudelliset perusteet. 1. painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2017. Haastattelumuodot. Viitattu 12.10.2017. <https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. 1. painos. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas – Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. 1. painos. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Keskuskaupakamari. 2017 a. Ulkomaankaupan asiakirjat. Viitattu 8.5.2017. <https://kauppakamari.fi/kansainvaliset-asiat/asiakirjat/ulkomaankaupan-asiakirjat-2/>

Keskuskaupakamari. 2017 b. ATA carnet -tulliasiakirja. Viitattu 27.10.2017. <https://kauppakamari.fi/kansainvaliset-asiat/asiakirjat/ulkomaankaupan-asiakirjat-2/ata-carnet/>

Lakaniemi, I. 2014. Digitalisaatio keskisuurissa yrityksissä. Viitattu 7.9.2017. Liikenne- ja viestintäministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/77886/Julkaisu_14-2014.pdf?sequence=1

Logistiikan Maailma. 2017 a. Alkuperäsäännöt. Viitattu 18.9.2017. <http://www.logistiikanmaailma.fi/kauppa-tullaus/ulkokauppa/alkuperasaannot/>

Logistiikan Maailma. 2017 b. Tullietuussopimukset. Viitattu 13.9.2017. <http://www.logistiikanmaailma.fi/kauppa-tullaus/ulkokauppa/tullietuussopimukset/>

Logistiikan Maailma. 2017 c. Vientitullaus. Viitattu 27.10.2017. <http://www.logistiikanmaailma.fi/kauppa-tullaus/ulkokauppa/vientitullaus/>

Melin, K. 2011. Ulkomaankaupan menettelyt. 1. painos. Tampere. Tammertekniikka/AMK-Kustannus Oy.

Raevuori, V & Werdermann, R. 2017. Kolmansien maiden kauppa. Osio E. *Ulkomaankaupan kuljetus, huolinta ja tullaus*. KauppakamariTieto.

Rihti, M. 2017. Digitalisaatio tarkoittaa... eli mistä ihan oikeasti on kyse?. Telia. Viitattu 25.10.2017. <https://www.telia.fi/yrityksille/artikkelit/artikkeli/digitalisaatio-tarkoittaa>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006 a. Teemahaastattelu. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 12.10.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006 b. Hyvä tutkimuskäytäntö. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 13.11.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Samlink. 2014. Käyttöohje yrityksille – Sähköinen asiointipalvelu e-Vientiasiakirjat. Kauppakamari. Viitattu 16.6.2017 ja 27.9.2017. <https://www.e-vientiasiakirjat.fi/documents/10271/a0e1bf3b-1b43-4b4c-ad84-054a50e53b86>

Selin, E. 2004. Vientitoiminnan käsikirja. 1. painos. Helsinki. Tietosanoma Oy.

Säikkälä, J. 2014. *Ulkomaankaupan perustieto ja asiakirjat*. KauppakamariTieto.

Tietoaarkisto. 2016. Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. Viitattu 3.11.2017. <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>

Tilastokeskus. 2017. Kauppa. Viitattu 29.5.2017. <http://www.stat.fi/til/kau.html>

Tulli. 2009. CARIFORUM-sopimus. Viitattu 31.10.2017. http://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/cariforum-sopimus

Tulli. 2013. Alkuperä, Paneurooppa-Välimeri-kumulaatioalue; yleissopimus sekä diagonaalinen kumulaatio. Viitattu 26.9.2017. http://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/alkupera-paneurooppa-valimeri-kumulaatioalue-yleissopimus-seka-diagonaalinen-kumulaatio

Tulli. 2016 a. GSP-tullietuudet edellyttävät kehitysmaiden viejien rekisteröitymistä 1.1.2017 alkaen – myös EU-toimijoiden rekisteröidyttävä tietyissä tilanteissa. Viitattu 8.5.2017 ja 26.9.2017. http://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/gsp-tullietuudet-edellyttavat-kehitysmaiden-viejien-rekisteroitymistä-1-1-2017-alkaen-myös-eu-toimijoiden-rekisteroidyttava-tietyissa-tilanteissa

Tulli. 2016 b. Tavaroiden esittäminen poistumisen yhteydessä. Viitattu 27.10.2017. http://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tavaroiden-esittaminen-poistumisen-yhteydessä

Tulli. 2017 a. Etuuskohteluasiakirjojen hakeminen ja laatiminen. Viitattu 8.5.2017, 20.9.2017 ja 26.9.2017. <http://tulli.fi/documents/2912305/3787923/Etuuskohteluasiakirjojen+hakeminen+ja+laatiminen/4b1d60cf-c2df-46ab-8971-961303ea99f1>

Tulli. 2017 b. Viennin etuuskohtelut. Viitattu 8.5.2017. <http://tulli.fi/yritysasiakkaat/vienti/viennin-etuuskohtelut>

Tulli. 2017 c. Tuonti. Viitattu 30.5.2017 ja 7.9.2017. <http://tulli.fi/yritysasiakkaat/tuonti>

Tulli. 2017 d. Vienti. Viitattu 31.5.2017 ja 6.9.2017. <http://tulli.fi/yritysasiakkaat/vienti>

Tulli. 2017 e. EU:sta poistuvat tavarat. Viitattu 7.9.2017. <http://tulli.fi/yritysasiakkaat/vienti/eu-sta-poistuvat-tavarat>

Tulli. 2017 f. Ilmoitusprosessi viennissä. Viitattu 12.9.2017. <http://tulli.fi/yritysasiakkaat/vienti/ilmoitusprosessi-viennissa>

Tulli. 2017 g. EU:n yleinen tullietuusjärjestelmä kehitysmailla (GSP) vuosina 2014–2023. Viitattu 13.9.2017. <https://tulli.fi/documents/2912305/3741829/GSP-j%C3%A4rjestelm%C3%A4/ce9061b5-e7c7-4255-be19-8c4960bb670b>

Tulli. 2017 h. EU-, Eta-, Efta- ja Schengen-maat. Viitattu 15.9.2017. <http://tulli.fi/tietoa-tullista/tullin-toiminta/eu-eta-efta-ja-schengen-maat#>

Tulli. 2017 i. EU:n ja Kanadan välinen vapaakauppasopimus julkaistu: tullietuuk-
sien saaminen edellyttää viejiltä rekisteröitymistä. Viitattu 29.9.2017.
[http://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/eu-n-ja-kanadan-valinen-vapaakauppaso-
pimus-julkaistu-tullietuuksien-saaminen-edellyttaa-viejilta-rekisteroitymistä#](http://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/eu-n-ja-kanadan-valinen-vapaakauppaso-
pimus-julkaistu-tullietuuksien-saaminen-edellyttaa-viejilta-rekisteroitymistä#)

Tulli. 2017 j. Muualta EU:sta ostetun vientituotteen etuuskohtelu. Viitattu
19.10.2017. [http://tulli.fi/yritysassiakkaat/vienti/muualta-eu-sta-ostetun-vientituot-
teen-etuuskohtelu#](http://tulli.fi/yritysassiakkaat/vienti/muualta-eu-sta-ostetun-vientituot-
teen-etuuskohtelu#)

Tulli. 2017 k. Käyttötariffi. Viitattu 27.10.2017. [http://tulli.fi/tietoa-tullista/tullin-
toiminta/kayttotariffi](http://tulli.fi/tietoa-tullista/tullin-
toiminta/kayttotariffi)

Tulli. 2017 l. Vienti-ilmoituspalvelu. Viitattu 27.10.2017. [http://tulli.fi/sahkoiset-
palvelut/palvelut/vienti-ilmoituspalvelu](http://tulli.fi/sahkoiset-
palvelut/palvelut/vienti-ilmoituspalvelu)

Tulli. 2017 m. Sanoma-asiointi. Viitattu 27.10.2017. [http://tulli.fi/sahkoiset-palve-
lut/palvelut/sanoma-asiointi](http://tulli.fi/sahkoiset-palve-
lut/palvelut/sanoma-asiointi)

Tulli. 2017 n. Jälleenvienti. Viitattu 27.10.2017. [http://tulli.fi/yritysassiak-
kaat/vienti/jalleenvienti](http://tulli.fi/yritysassiak-
kaat/vienti/jalleenvienti)

Tulli. 2017 o. Vien tavaraa väliaikaisesti. Viitattu 27.10.2017. [http://tulli.fi/henki-
loasiakkaat/tulliselvitys/vien-tavaraa-valiaikaisesti](http://tulli.fi/henki-
loasiakkaat/tulliselvitys/vien-tavaraa-valiaikaisesti)

Tulli. 2017 p. Väliaikainen maahantuonti. Viitattu 27.10.2017. [http://tulli.fi/yrityss-
asiakkaat/tuonti/valiaikainen-maahantuonti](http://tulli.fi/yrityss-
asiakkaat/tuonti/valiaikainen-maahantuonti)

Tulli. 2017 q. Tullietuudet tavarankuljetuksen alkuperän perusteella. Viitattu 30.10.2017.
<http://tulli.fi/yritysassiakkaat/tuonti/tullietuudet-alkuperan-perusteella#>

Tulli. 2017 r. Mitä on passitus?. Viitattu 27.10.2017. [http://tulli.fi/yritysassiak-
kaat/kuljetus-ja-varastointi/passitus](http://tulli.fi/yritysassiak-
kaat/kuljetus-ja-varastointi/passitus)

Tulli. 2017 s. Andorra ja San Marino. Viitattu 7.11.2017. [http://tulli.fi/yritysassiak-
kaat/kuljetus-ja-varastointi/andorra-ja-san-marino#](http://tulli.fi/yritysassiak-
kaat/kuljetus-ja-varastointi/andorra-ja-san-marino#)

Tulli. 2017 t. Uusi tullilainsäädäntö muuttaa tullin tietojärjestelmiä vuosina 2017–2020. Viitattu 8.11.2017. http://tulli.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-tullilainsaadanto-muuttaa-tullin-tietojarjestelmia-vuosina-2017-2020

Tullihallitus. 2004. Tullitienviitta. 1. painos. Helsinki. Edita Prima Oy.

Ulkoasiainministeriö. 2010. Kauppapoliittinen katsaus: Etelä-Amerikan maat. Viitattu 6.11.2017. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=191420>

Ulkoasiainministeriö. 2017 a. EU:n ja Kanadan välinen kauppasopimus CETA. Viitattu 29.9.2017. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=50032>

Ulkoasiainministeriö. 2017 b. EU:n käynnissä olevat kauppasopimusneuvottelut. Viitattu 7.11.2017. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49683&contentlan=1&culture=fi-FI#japani>

Ulkoasiainministeriö. 2017 c. EU:n ja Yhdysvaltojen kauppasopimusneuvottelut. Viitattu 7.11.2017. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49307>

Valtiovarainministeriö. 2016. Pilkahduksia tulevaisuuteen – digitalisaation ja robotisaation mahdollisuudet. Viitattu 25.10.2017. <http://vm.fi/documents/10623/3507992/Pilkahduksia+tulevaisuuteen+%E2%80%93+digitalisaation+ja+robotisaation+mahdollisuudet+-raportti/e7154bd3-910a-4f99-89ee-4f9299043d3c>

YK:n Euroopan talouskomissio. 2010. TIR-käsikirja. Viitattu 27.10.2017. http://tulli.fi/documents/2912305/3566832/tir_2011.pdf/4be58263-62be-41ab-89f3-4b8ee0ad1a35

Ylä-Outinen, J. 2017. EU ja Japani yhteisymmärrykseen kauppasopimuksesta: Japanin markkinat avautuvat suomalaisille yrityksille. Talouselämä. Viitattu 7.11.2017. <https://www.talouselama.fi/uutiset/eu-ja-japani-yhteisymmärrykseen-kauppasopimuksesta-japanin-markkinat-avautuvat-suomalaisille-yrityksille/110b7742-379b-3f59-95fb-d94cc42315e6>

Vientimaa	Alkuperäselvitys	Valtuutetun viejän laatiman selvityksen arvo enintään	Ei-valtuutetun viejän laatiman selvityksen arvo enintään	Alkuperäselvityksen voimassaoloaika
Islanti, Norja, Liechtenstein, Sveitsi, Färssaaret, Algeria, Marokko, Tunisia, Egypti, Jordania, Israel, Palestiina	EUR.1-todistus EUR-MED-todistus Kauppalaskuilmotus EUR-MED-laskuilmotus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	4 kuukautta
Libanon, Albania, Makedonia, Montenegro, Bosnia ja Hertsegovina, Serbia, Ukraina*, Kosovo, Ceuta ja Mellilla, Etelä-Afrikka	EUR.1-todistus Kauppalaskuilmotus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	4 kuukautta
Chile, Meksiko, CARIFÖRUM-valtiot, Tyynenmeren valtiot*, ESA-valtiot*, Keski-Afrikka*, Norsunluurannikko*, Ghana*, AKT-maat*	EUR.1-todistus Kauppalaskuilmotus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	10 kuukautta
Kolumbia, Peru, Ecuador, Keski-Amerikka	EUR.1-todistus Kauppalaskuilmotus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	12 kuukautta
Moldova, Georgia*, Andorra (vain maataloustuotteet)	EUR.1-todistus Alkuperäilmotus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	4 kuukautta
SADC-maat*	EUR.1-todistus Alkuperäilmotus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	10 kuukautta
Ranskan Polynesia, Saint-Pierre ja Miquelon, Uusi-Kaledonia	EUR.1-todistus Alkuperäilmotus	Ei rajoitusta	10 000 euroa	10 kuukautta
Syyria	EUR.1-todistus EUR.2-lomake (postilahetyksille)	Ei rajoitusta	2 590 euroa	5 kuukautta
Turkki	A. TR-todistus (tuillittotuotteille) EUR.1-todistus tai EUR-MED-todistus (hiili-, teräs- ja perusmaaloustuotteille)	Ei rajoitusta	6 000 euroa	4 kuukautta
Kanada	Alkuperäilmotus	Rekisteröityneet viejät: ei rajoitusta	-	12 kuukautta
Etelä-Korea	Alkuperäilmotus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	12 kuukautta
GSP-maat (mukaan lukien *-merkityt maat)	Form A-todistus EUR.1-todistus	Ei rajoitusta	6 000 euroa	10 kuukautta
GSP-maat (mukaan lukien *-merkityt maat)	Alkuperävakuutus	Rekisteröityneet viejät: ei rajoitusta	6 000 euroa	12 kuukautta

LIITE 2

Päivämäärä:

Kvalitatiivisen tutkimuksen teemahaastattelu

Alkuperätodistusten sähköistyminen

1. HAASTATELTAVAN TAUSTATIEDOT

1. Nimi:
2. Yritys ja työnimike:
3. Kuinka pitkä kokemus sinulla on ulkomaankaupan työtehtävistä?
4. Kauanko olet toiminut nykyisessä työtehtävässä?

2. ALKUPERÄTODISTUSTEN KÄSITTELY

5. a) Oletko tekemisissä alkuperätodistusten kanssa työssäsi?
 - b) Mihin alkuperätodistuksiin olet törmännyt työssäsi?
 - c) Missä alkuperätodistusten käytön vaiheissa olet ollut mukana käsittelyssä?
 - d) Miten olet käsitellyt todistuksia?
6. Millaisia haasteita olet kohdannut alkuperätodistusten käsittelyssä?
7. Mitkä ovat mielestäsi nykyisen käsittelyn ongelmakohtia?
8. Mikä tekisi käsittelystä sujuvampaa?

3. DIGITALISAATIO

9. Mitä mieltä olet siitä, että yhä useammat työtehtävät hoidetaan nykyään sähköisesti?
10. Uskotko, että digitalisaatio tulee lisääntymään alallasi?
11. Mitä vaikutuksia digitalisaatiolla mielestäsi on?

4. SÄHKÖISET ALKUPERÄTODISTUKSET

12. Pitäisikö alkuperätodistuksia mielestäsi yhtenäistää?
13. a) Uskotko, että alkuperätodistuksiin voisi tulla sähköinen hakemus?

b) Entä sähköinen allekirjoitus ja leimaus?

14. Uskotko, että alkuperätodistuksista tullaan siirtymään pelkkiin alkuperäilmoituksiin?
15. Miten todennäköisenä pidät sitä, että paperinen alkuperätodistus poistuu tulevaisuudessa kokonaan käytöstä ja korvataan sähköisillä ilmoituksilla?
16. Mitä vaikutuksia alkuperätodistusten sähköistymisellä olisi käsittelyyn?
17. Mitä riskejä alkuperätodistusten sähköistymiseen liittyy?